

Kokoyey citaabu jinaa

Citaaboo fahamandiroo

Izirayel kokoyey waatoo kaŋ ŝintin Samiyel citaabu hinkantoo ra, nga cindoo bara Kokoyey citaabu jinaa woo ra. Cee jinaa, kokoyey citaabu jinaa nda hinkantoo kul man'ti kala citaabu folloku.

Hayaa kaŋ ir ga dii a citaaboo woo ra ti takaa kaŋ nda Sulaymaana goro kokoytaraa ra nga baabaa dogoo ra, nda Dawda buuyanoo, nda kokoyoo Sulaymaana goyey, nda gandaa kaŋ ga fay ihinka, nda ngi kokoyey fillaa.

Irkoy ga albarka daŋ kokoy ra kaŋ nga hunburaa goo binoo ra. Amma kokoy kaŋ na duma bere Irkoy se ka koy koy tanayanŋ gana, nga gandaa ga halaci nga teegoy futawey maaganda.

Gandaa jere faa kaŋ ti Izirayel gandaa, nga kokoyey mana hanga Irkoy. Gandaa jere faa kaŋ ti Žuda gandaa, nga kokoy boobo dira Irkoy ašaryaa fondaara.

Irkoy annabey, sanda Ilyasu nda Alyasu ga gaabandi ka borey lakkaley zumandi i masi hun Irkoy bande ka koy tooru gana.

Annabey wey bayrandi kaŋ ka Irkoy fondaara gana mma kate gomni. Ka wanji ka Irkoy gana mma kate torro.

Adoniya baa nga ma tee kokoy

1¹ Kokoyoo Dawda ŝen, a duu jiiri boobo. I ga gumtaafeyanŋ k'a gum, woo kul, hargu si hun a ga.² Nga borey nee a se: «Ir koyoo, naŋ ir ma hondiyaw kaŋ si aru bay ceeci ma ne, ir kokoyoo, a ma goro ni jere ka ni saajaw. Nda a ga kani ni gandoo ra, hargoo ga hun ir koyoo, ir kokoyoo ga.»³ I koy yaara Izirayel gandaa kul ra ka hondiyaw kaŋ ga hanse ka boori ceeci. I duu Šunem boro hondiyaw, maapoo ti Abiŝag. I kate nda a kokoyoo do.⁴ Hondiyaa woo ga hanse ka boori. A kaa ka goro kokoyoo jere, k'a saajaw. Amma kokoyoo mana marga nda a.

⁵ Waatoo woo, iz'aroo kaŋ Dawda duu a nga wandoo Hagit ga, kaŋ maapoo ti Adoniya tun ka nga boŋ daŋ hayey jine. A nee: «Agay no ma tee kokoy!» A na bari torkayanŋ ceeci, nda bari zurandikaw, nda aru woyguu (50) kaŋ ga zuru a jine.⁶ Za Adoniya huru aduŋna ra, baaboo mana bay ka futu a ga wala ka nee a se: «Macin se n'na woo tee?» A goo nda kunturu kaŋ ga hanse ka hennay sanda nga armaa Absalom kaŋ dumaa ga a hayandi.⁷ A koy ŝelanŋ ka waafaku nda Seruya^a iz'aroo Žowab nda *sargari juwalkaa Abiyatar. I hanga Adoniya k'a faaba.⁸ Amma sargari juwalkaa Sadok, nda Yoyada iz'aroo Benaya, nda annabi Natanŋ, nda Šimeyi, nda Reyi, nda Dawda wongaarey sii Adoniya bande.

⁹ Han foo Adoniya na alman buunayanŋ, nda alman beeriyanŋ, nda adabba beeri naasayanŋ koosu Zohélet tondi hondoo jere kaŋ goo En-Rogel jere. Nga armye kaŋ ti kokoyoo iz'arey, a n'i kul hoyandi nda Žuda borey kaŋyanŋ ti kokoyoo borey.

¹⁰ Amma annabi Natanŋ, nda Benaya, nda wongaarey, nda nga armaa Sulaymaana, a mana yadda ka borey wey cee.

Natanŋ nda Batšeba kay Sulaymaana se

¹¹ Kaŋ woo teendi, Natanŋ nee Sulaymaana paa Batšeba se: «Mana maa kaŋ Hagit iz'aroo Adoniya tee kokoy, ka gar ir koyoo Dawda mana haya kul bay woo se?»

¹² Sohō kaa, ay ga ni hoyray nda ŝenni foo kaŋ ga kate ni hundoo ma hallasi, ni iz'aroo Sulaymaana hundoo ma hallasi.¹³ Koy kokoyoo Dawda do, ma nee a se:

---

^a1.7 Samiyel 1na 26.6.

«He ay koyoo, ay kokoyoo, man'ti ni no ka žee ni koŋŋaa se ka nee kaŋ nga iz'aroo Sulaymaana ga tee kokoy ni dumaa ga, nga no ma tee kokoy ni dogoo ra? Adiši, macin se Adoniya kaa ka goro kokoytaraa ra?»¹⁴ Waati kaŋ ni goo ma šelaŋ kokoyoo se, agay hunday ga kaa ka tonton ni šennoo ga.»

¹⁵ Woo ga, Batšeba koy kokoyoo do hugoo kunehere ra. Waatoo woo kokoyoo hanse ka žen. Šunem boro woy soogo kaŋ ti Abišag, nga no ma kokoyoo saajaw.

¹⁶ Batšeba sonbu ka gunguma kokoyoo se. Kokoyoo nee a se: «Macin no n'ga baa?»

¹⁷ A nee: «Ay koyoo, ni hunday ka žee Abadantaa, ni Koyoo maŋnoo ga ni koŋŋaa se ka nee: «Ni iz'aroo Sulaymaana ga tee kokoy ay dumaa ga, nga no ma tee kokoy ay dogoo ra.»

¹⁸ Amma nga ne, sohō Adoniya ka tee kokoy, ka gar ni, ay koyoo, ay kokoyoo si haya bay a se.

¹⁹ A na yaaru boobo, nda adabba beeri naasa boobo, nda alman buuna boobo koosu. A na kokoyoo iz'arey kul hoyandi, nda *sargari juwalkaa Abiyatar, wongu-izey jineboraa Žowab, amma a mana ni tamoo Sulaymaana cee.

²⁰ Ka gar, ay koyoo, ay kokoyoo, ni ga Izirayel kul moŋey goo, hala ma bora har i se kaŋ ga fuulaa zaa ay koyoo, ay kokoyoo dumaa ga.

²¹ Nda man'ti woo, han kaŋ ay koyoo, ay kokoyoo koy nga hayragey gar alaahara, waatoo din i ga agay nda ay iz'aroo Sulaymaana tee goy futu teekaw.»

²² Batšeba mma goo ma šelaŋ kokoyoo bande kaŋ annabi Nataŋ huru kate. ²³ I nee kokoyoo se: «Nga ne, annabi Nataŋ kaa.» Annabi Nataŋ huru kokoyoo do, a na nga ndumoo sinji laboo ra ka gunguma kokoyoo se.

²⁴ A nee: «He ay koyoo, ay kokoyoo, ni no ka nee Adoniya se kaŋ a ga tee kokoy ni dumaa ga, kaŋ nga no ma goro ni dogoo ra wala?»

²⁵ Zama hō a zunbu ka koy ka yaaru boobo, nda adabba beeri naasa boobo, nda alman buuna boobo koosu. A na kokoyoo iz'arey kul hoyandi, nda wongu-izey jineborey, nda sargari juwalkaa Abiyatar. Nga ne, i ga ŋaa ka haŋ a jine ka nee: «Kokoyoo Adoniya kaboo ma gay a ra!»

²⁶ Amma agay kaŋ ti ni tamoo, a man'ay cee, a mana sargari juwalkaa Sadok cee, a mana Yoyada iz'aroo Benaya cee, a mana ni tamoo Sulaymaana mo cee.

²⁷ Ay koyoo, ay kokoyoo da ka woo kayandi wala? Macin se bora kaŋ ga goro kokoytaraa ra ni dumaa ga, man'a har ir se, ir kaŋ ti ni tamey?»

Dawda bayrandi kaŋ Sulaymaana no ma huru nga dogoo ra

²⁸ Kokoyoo Dawda na annabi Nataŋ zaabi ka nee: «Wa Batšeba cee kate ya ne.» I n'a cee, a huru ka kay kokoyoo jine.

²⁹ Kokoyoo žee ka nee: «Ay ga žee nda Abadantaa kaŋ ga huna maŋnoo, nga no k'ay kaa almasiibawey kul ra.

³⁰ Takaa kaŋ nda ay žee ma ne Abadantaa, Izirayel Koyoo maŋnoo ga ka nee: «Šikka sii ni iz'aroo Sulaymaana no ma kaa ka tee kokoy ay dumaa ga, nga no ma tee kokoy ay dogoo ra,» woo, ay g'a tee hō.»

³¹ Batšeba hanse ka gunguma kokoyoo jine ka nee: «He ay koyoo, ay kokoyoo Dawda, ma huna abada!»

³² Woo banda ga, kokoyoo Dawda nee: «Wa *sargari juwalkaa Sadok cee kate a ma kaa, nda annabi Nataŋ, nda Yoyada iz'aroo Benaya.» I n'i cee, i huru kate kokoyoo do.

³³ Kokoyoo nee i se: «War ma agay, war koyoo borey zaa war bande k'ay iz'aroo Sulaymaana kaarandi agay hunday lanbaana woyoo ga k'a ka koy hala Gihonj hari hundogoo do.

³⁴ Nda war too no din, sargari juwalkaa Sadok nda annabi Nataŋ ma jii doori boŋoo ga k'a tee Izirayel se kokoy. War ma hilli hēenandi ka nee: «Kokoyoo Sulaymaana kaboo ma gay a ra!»

³⁵ Woo banda ga, war ma hanga a bande ka žigi ka koy no din k'a hurandi, war m'a gorandi ay kokoy gorodogoo ra. Nga no ma tee kokoy ay dumaa ga, zama nga no ay g'a gorandi a ma tee Izirayel nda Žuda gandawey se boŋkoyeni.»

³⁶ Yoyada iz'aroo Benaya nee kokoyoo se: «Amin!» A nee: «Ay koyoo, ay kokoyoo Koyoo kaŋ ti Abadantaa, ma yadda ni šennoo ga!»

³⁷ Takaa kaŋ nda Abadantaa cindi ay koyoo, ay kokoyoo bande, a ma cindi Sulaymaana mo

bande taka follokaa. A ma Sulaymaana kokoytaraa jer ka bisa ay koyoo, ay kokoyoo Dawda wanoo.»

Sulaymaana yonandi ka tee kokoy

(*Taarikey 1na 29.21–25*)

³⁸ *Sargari juwalkaa Sadok, nda annabi Natanj, nda Yoyada iz'aroo Benaya, nda Keret borey, nda Pelet borey ka Sulaymaana žigandi kokoyoo Dawda lanbaana woyoo boŋ, k'a ka doo ka koy Gihonj hari hundogoo do. ³⁹ Sargari juwalkaa Sadok na hilloo kaŋ ra jiyoo goo zaa Irkoy hukukumoo ra. A na Sulaymaana yon. Woo banda ga, i na hilli hēenandi, jamaa kul nee: «Sulaymaana kaboo ma gay a ra!» ⁴⁰ Jamaa kul hanga a bande ka žigi, i ga laati kar, i ga hanse ka jaali, ngi kaati beeroo na laboo jijirandi.

Sulaymaana yaafa Adoniya se

⁴¹ Adoniya nda borey kul kaŋ kaa hoyandidogoo ra maa kaatoo, woo gar i ŋaa ka ben. Waatoo kaŋ Žowab maa hilloo jindoo, a nee: «Macin ti kaati beeroo woo koyraa ra?»

⁴² A goo ma šelaŋ da kaŋ nga ne, *sargari juwalkaa Abiyatar iz'aroo Žonatanj ne ka kaa. Adoniya nee: «Kaa, zama boro henna ti ni, šikka sii kaŋ alhabar henna no ni kate a.» ⁴³ Žonatanj na Adoniya zaabi ka nee a se: «Kalaa! Man'ti alhabar henna no ay kate de! Ir koyoo, ir kokoyoo Dawda ka Sulaymaana tee kokoy ⁴⁴ ka sargari juwalkaa Sadok, nda annabi Natanj, nda Yoyada iz'aroo Benaya, nda Keret borey, nda Pelet borey sanba a bande. I na Sulaymaana kaarandi kokoyoo lanbaana woyoo boŋ. ⁴⁵ Sargari juwalkaa Sadok nda annabi Natanj n'a yon a ma tee kokoy Gihonj hari hundogoo do. Waatoo kaŋ i hun no din, koyraa kul paali cere ra, woo ti kaati beeroo kaŋ war maar'a. ⁴⁶ De mo Sulaymaana huru fuulaa ra ka ben. ⁴⁷ Kokoyoo borey mo huru kate k'ir koyoo, ir kokoyoo Dawda foo, i nee a se: «Yala ni Koyoo ma Sulaymaana noo maa ka bisa ni, a ma nga kokoytaraa jer ka bisa ni wanoo!» Kokoyoo sujudu nga kanidogoo ra, ⁴⁸ a nee: «Albarka ma bara Abadantaa, Izirayel Koyoo se kaŋ na boro gorandi ay kokoy gorodogoo ra, ka naŋ ay moŋey ma dii woo hō.»

⁴⁹ Kaŋ Adoniya nda hoyandikey kaŋ goo a bande maa woo, i kul hunbur, i tun, boro foo kul koy nga fondaa ra. ⁵⁰ Adoniya hunbur Sulaymaana, a tun ka koy sargari tonadogoo hilley dii^b. ⁵¹ Boroyaŋ n'a deede Sulaymaana se ka nee: «Adoniya hunbur ni, ir kokoyoo hala nongu kaŋ ra a koy sargari tonadogoo hilley dii, a nee kaŋ ni, ir kokoyoo ma žee nga se hō kaŋ n'si ni tamoo wii nda takuba.» ⁵² Sulaymaana nee: «Nda a na nga boŋ tee laadirante, ba nga boŋ hinbiroo ize foo si kaŋ ganda, haya kul si duu a, amma nda a na goy futu tee, a ga buu.»

⁵³ Woo banda ga, kokoyoo Sulaymaana na boroyaŋ sanba i m'a zumandi sargari tonadogoo ga. Adoniya kaa ka gunguma kokoyoo Sulaymaana jine. Sulaymaana nee a se: «Koy ni hine ni hugoo do.»

^b1.50 Ka sargari tonadogoo hilley dii: woo ga cebe kaŋ boraa nka nga boŋ talfi Irkoy ga hala nga hundoo ma hallasi.

Kokoyoo Dawda yaamar kokorantey nda nga buuroo

(Taarikey 1na 29.26–27)

2¹ Waatoo kaŋ Dawda man buuyan, a na nga ũenni kokorantey har Sulaymaana se, a nee: ² «Ne nda kayna, ay ga fonda a zaa kaŋ aduŋna boro foo kul g'a zaa han foo. Ma albarka daŋ ni boŋ ra, ma tee aru. ³ Ma laadir Abadantaa, ni Koyoo here ka nga fonda wey gana, ka nga hantumey, nda nga yaamarey, nda nga hantumey kaŋ kayandi, nda nga seedarawey dii kaŋ nda a n'i har takaa kaŋ nda i hantumandi Musa *aſariyaa tiiraa ra, woo ra haya kul kaŋ n'g'a tee, nongu kul kaŋ ra ni koy, i kul ga tee ihenna, ⁴ hala allaahidoo kaŋ Abadantaa n'a zaa ya ne, a m'a too. A nka allaahidu zaa ya ne ka nee: «Nda ni izey ga lakkal daŋ ngi dira takaa se, nda i ga dira nda cimi ay jine nda ngi binoo kul nda ngi hundoo kul, woo ra n'si jaŋ ni izey ra boro kaŋ ga goro Izirayel borey kokoy gorodogoo ra.» ⁵ Woo banda ga mo, n'ga hayaa bay kaŋ Seruya iz'aroo Źowab n'a tee ya ne, nda hayaa kaŋ a n'a tee Izirayel wongu-izey jineboro hinkaa se kaŋ ti Ner iz'aroo Abner nda Yeter iz'aroo Amasa. A n'i wii ka ngi kurey doori ganda, ni mma nee kaŋ wongu ra i goo, ka gar haya kul sii ir nda borey game kala alaafiya. A na kuroo din daŋ nga gamahawoo kaŋ goo centoo ga nda taamey kaŋ goo cewey ra ga, woo ga cebe kaŋ nga ti bone teekaa. ⁶ Woo se, ma goy nda lakkal, masi naŋ nga hinbirey ma kaaray ka zunbu alaahara nda alaafiya, nda man'a wii. ⁷ Amma borohennataray tee Galad boraa Barzilay iz'arey se, borey kaŋ ga ŋaa ni bande, i ma bara i ra, zama waatoo kaŋ ay zuru ni beeroo Absalom se, i cindi ay bande k'ay faaba. ⁸ Gera iz'aroo Ŵimeyi kaŋ ti BenŹameŋ boro kaŋ hun Bahurim goo ni bande, a n'ay danga dangayan laala hanoo kaŋ ay ga koy Mahanayim. Amma waatoo kaŋ a koy ay kubay Ŵurdeŋ isaa here, ay Źee a se Abadantaa maanoo ga ka nee kaŋ ay s'a wii nda takuba. ⁹ Amma sohō, mas'a dii sanda boro kaŋ mana taali tee. Lakkalkoyni ti ni, n'ga hayaa bay kaŋ n'ga hima k'a tee a se. Ba kaŋ se hinbirey kaaray, ma kuroo mun k'a zumandi alaahara.»

¹⁰ Dawda koy nga hayragey gar alaahara, i n'a sutura nga koyraa ra kaŋ se i ga nee Dawda koyraa. ¹¹ Dawda na jiiri woytaaci (40) tee a ga tee Izirayel se kokoy. A na jiiri iyye tee a ga goro Hebroŋ ka laama, a na jiiri waranza cindi hinza (33) tee a ga goro Ŵerizalem ka laama.

Sulaymaana huru fuulaa ra, a na Adoniya wii

(Taarikey 1na 29.28)

¹² Sulaymaana goro nga baabaa Dawda kokoy gorodogoo ra. Nga kokoytaraa hanse ka tabati. ¹³ Han foo Hagit iz'aroo kaŋ ti Adoniya koy Sulaymaana paa BatŴeba do. BatŴeba nee a se: «Baani?» Adoniya nee: «Baani de.» ¹⁴ A nee: «Ŵenni foo bara ay do kaŋ ay ga baa y'a har ma ne.» BatŴeba nee: «Ŵelaŋ.» ¹⁵ Adoniya nee: «Ni hunday ga bay kaŋ agay no ma hima ka kokoytaraa zaa, Izirayel kul moyney sii kala ay ga ya tee kokoy. Amma kokoytaraa bere, a nondi ay kaynoo Sulaymaana se, zama Abadantaa do a hun a ma duu a. ¹⁶ Aywa sohō, haya folloku no ay g'a wiri ni ga, mas'a wanji ya ne!» BatŴeba nee a se: «A har.» ¹⁷ Adoniya nee: «Ay g'a wiri ni ga, ma nee kokoyoo Sulaymaana se kaŋ a ma Ŵunem woyoo AbiŴag noo ya ne, y'a tee ay wandoo, zama nda n'na haya wiri kokoyoo ga, a si wanji ma ne.» ¹⁸ BatŴeba nee: «Ay maa, agay hunday ga koy ni Ŵennoo har kokoyoo se.»

¹⁹ BatŴeba koy kokoyoo Sulaymaana do ka nee kaŋ nga ga Adoniya Ŵennoo har a se, kokoyoo tun k'a kubay ka gunguma a se jina a goro nga kokoy gorodogoo ra. A daŋ i ma gorohaya gorandi nga paa BatŴeba se. Ŵaŋoo goro ga a ga kokoyoo kabe gumaa here ²⁰ ka nee: «Haya kaccu foo goo ay do kaŋ ay g'a wiri ni ga, masi wanji ya ne.» Kokoyoo nee: «Ay paa, a har, ay si wanji ma ne.» ²¹ BatŴeba nee: «Naŋ Ŵunem woyoo AbiŴag ma nondi ni beeroo Adoniya se a m'a tee nga wandoo.» ²² Kokoyoo

Sulaymaana na nga jaa zaabi ka nee: «Macin se n'ga Šunem woyoo Abišag wiri Adoniya se? Adiši nda woo no, kokoytaraa hunday wiri a se, zama haya kul kaŋ no, ay beeroo no. Kokoytaraa wiri nga, nda *sargari juwalkaa Abiyatar, nda Seruya iz'aroo Žowab se.»

²³ Woo banda ga, kokoyoo Sulaymaana žee nda Abadantaa maapoo ka nee: «Rkoy ma goy goy ay ga ka tonton a ga, hayaa kaŋ Adoniya n'a wiri, nda ay mana nga zaaboo tee nga buuyanoo. ²⁴ Sohō ay ga žee nda Abadantaa kaŋ ga huna maapoo kaŋ n'ay tabatandi k'ay gorandi ay baabaa Dawda kokoy gorodogoo ra ka kokoytaraa allaahidoo zaa ya ne agay nda ay hayroo, Adoniya ga buu hō.» ²⁵ Kokoyoo Sulaymaana na Yoyada iz'aroo Benaya sanba a ma koy a wii. Takaa woo nda Adoniya buu.

Sulaymaana na Abiyatar gaaray k'a kaa Žerizalem

²⁶ Woo banda ga, kokoyoo nee *sargari juwalkaa Abiyatar se: «Koy Anatot ni faaroo ra, ni mma hima ka wiiyandi, amma ay si ni wii hō, zama n'n'ir Koyoo, Abadantaa sundukoo zaa ka dira ay baabaa Dawda jine, zama mo farawoo kul kaŋ duu ay baabaa, ni mo duu a ra.» ²⁷ Takaa woo nda Sulaymaana na Abiyatar kaa Abadantaa sargari juwalkawtaraa ra, woo ti hayaa kaŋ Abadantaa n'a har Eli hugoo ga Silo.^c

Sulaymaana na Žowab wii

²⁸ Waatoo kaŋ Žowab maa hayaa kaŋ duu Adoniya nda Abiyatar, a zuru ka koy Abadantaa hukukumoo ra ka sargari tonadogoo hilley dii^d, zama Adoniya bande a goo, a mana hanga Absalom bande. ²⁹ Boroyan koy nee kokoyoo se kaŋ Žowab zuru ka koy sargari tonadogoo jere Abadantaa hukukumoo ra. Sulaymaana na Yoyada iz'aroo Benaya sanba ka nee a se: «Koy a wii.»

³⁰ Benaya koy Abadantaa hukukumoo ra ka nee Žowab se: «Kokoyoo nee kaŋ ma hun ne.» Žowab nee: «Abada, kala nda ay buu ne.» Woo kaŋ Žowab n'a har, Benaya koy a har kokoyoo se. ³¹ Kokoyoo nee Benaya se: «Woo kaŋ a n'a har, koy a tee. Koy a wii, m'a fiji. Nda woo teendi, borey kaŋ Žowab n'i wii yaada, ngi kuroo alhakoo si hanga agay nda ay baabaa hugoo borey bande. ³² Borey kaŋ a n'i wii, Abadantaa ga ngi kuroo alhakoo kaa a ra, zama a na aru hinka wii kaŋ tee boro šerrante nda a, i tee boro henna nda a. Boro hinkaa man'ti kala Ner iz'aroo Abner, Izirayel wongu-izey jineboraa nda Yeter iz'aroo Amasa, Žuda wongu-izey jineboraa, a na takuba k'i wii bila nda ay baabaa Dawda ma bay. ³³ Borey kuroo alhakoo ga hanga Žowab nda nga hayroo bande waati kul. Abadantaa alaafiyaa ga hanga Dawda nda nga hayroo, nda nga hugoo borey, nda nga kokoytaraa bande waati kul.» ³⁴ Yoyada iz'aroo Benaya žigi ka koy Žowab kar k'a wii. I koy a fiji nga hugoo ra saajoo ra. ³⁵ Kokoyoo na Yoyada iz'aroo Benaya dan Žowab dogoo ra wongu-izey jineborotaraa ra, a na *sargari juwalkaa Sadok dan Abiyatar dogoo ra.

Sulaymaana na Šimeyi wii

³⁶ Woo banda ga, kokoyoo na boro donto a ma koy Šimeyi cee kate. A nee Šimeyi se: «Hugu cin ni boŋ se Žerizalem, ma goro a ra, masi koy ne wala ne. ³⁷ Han kul kaŋ ni fatta ka Sedoronj gooroo derj, ma bay kaŋ šikka sii a ra kaŋ n'ga buu, ni kuroo alhakoo goo ni ga.» ³⁸ Šimeyi nee kokoyoo se: «A boori. Hayaa kaŋ ay koyoo, ay kokoyoo n'a har, ni tamoo g'a tee.» Šimeyi goro Žerizalem ka waati kuku tee.

³⁹ Amma jiiri hinza benantaa ga, Šimeyi tam hinka zuru ka koy Maaka iz'aroo Akiš do kaŋ ti Gat koyraa kokoyoo. Boroyan koy a har Šimeyi se, i nee: «Ni tamey

^c2.27 Samiyel 1na 2.30–36.

^d2.28 Zamnaa 1.50.

goo Gat.»⁴⁰ Šimeyi tun, a na nga farkaa soolu, a koy Akiš do Gat. A na nga tamey ceeci, a dii ey, a kate nda ey ka hun Gat.⁴¹ Boroyan koy nee Sulaymaana se kan Šimeyi hun Žerizalem, a koy Gat, a willi kate.⁴² Woo ga, Kokoyoo na Šimeyi cee ka nee a se: «Ya na ni žeendi Abadantaa maano ga, ya na kašeta ni ga kan han kan ni fatta ka koy ne wala ne ma bay kan šikka sii n'ga buu? Ni hunday ka nee kan a boori, ni maa.⁴³ Macin se hayaa kan ni žee a ga nda Abadantaa maano, man'a too? Macin se yaamaroo kan nda ay na ni yaamar, man'a dii?»⁴⁴ Kokoyoo nee koyne Šimeyi se: «Goy futaa kul kan n'n'a tee ay baabaa Dawda se, n'g'a kul bay, a kul goo ni binoo ra. Aywa, haya futaa kan n'n'a tee, Abadantaa ga nga alhakoo zumandi ni boŋ.⁴⁵ Amma a ga albarka dan kokoyoo Sulaymaana ra, Dawda kokoytaraa ga tabati Abadantaa jine hala abada.»

⁴⁶ Kokoyoo na Yoyada iz'aroo Benaya yaamar a ma fatta ka koy Šimeyi kar k'a wii, a n'a tee. Takaa woo nda kokoytaraa hanse ka tabati Sulaymaana kaboo ra.

Sulaymaana hiiji Firawuuna ize woyoo

3¹ Kokoyoo Sulaymaana hiiji Firawuuna Misira kokoyoo ize woyoo, a tee Firawuuna se nzura. A n'a ka koy Dawda koyraa ra hala nga ga nga boŋ hugoo cin ka ben, nda Abadantaa *hugoo, nda cetaa kaŋ ga Žerizalem kuubi k'a bere.

² Alwaatoo din, borey si sargari kaa kala tooru ganadogey ra, zama *hugu mana cinandi Abadantaa maŋoo ga jina. ³ Sulaymaana na nga bajoo cebe Abadantaa se ka dira ka sawa nda ţenny kaŋ Dawda n'i har a se. Amma woo kul, nga mo ga sargariyaŋ kaa, ka dugu dullandi tooru ganadogey ra.

Sulaymaana na lakkal ceeci Irkoy ga kaŋ nda nga ga laama

(Taarikey 2to 1.2-13)

⁴ Han foo kokoyoo Sulaymaana koy Gabawoŋ koyraa ka sargari kaa, no din sargari kaadogoo ka bisa sargari kaadogey kul. Sulaymaana na adabba boŋ zenber foo (1.000) kaa *sargari kukurante no din sargari tonadogoo ga. ⁵ Gabawoŋ din ra, Abadantaa na nga boŋ cebe Sulaymaana se cijin here handiri ra. Irkoy nee: «Hayaa wiri ay ga kaŋ ni baa, ay g'a noo ma ne.» ⁶ Sulaymaana nee: «Ni ka borohennataray beeri tee ni tamoo Dawda se kaŋ ti ay baabaa, zama a dira ni jine nda laadirtaray, nda ţerretaray, nda bine henna. N'na borohennataraa woo tee a se k'a noo iz'aru kaŋ ga goro nga kokoy gorodogoo ra sanda woo kaŋ ne ka tee hō. ⁷ Sohō, Abadantaa, ay Koyoo, ni no ka agay, ni tamoo tee kokoy ay baabaa Dawda dogoo ra, ka gar ay man'ti baffoo kala zanka kacuu, ay si haya kul bay. ⁸ Ni tamoo goo ni jamaa game kaŋ n'n'i suuba, jama boobo kaŋ si hin ka kabandi, ngi hinnaa si hin ka bayrandi ngi booboyanoo se. ⁹ Woo ga, lakkal noo ni tamoo se, hala a ma ni jamaa juwal ka boori, ka ihenna nda ilaala kaa cere ra. Nda man'ti woo, may no ma hin ka ni jamaa beeroo juwal?»

¹⁰ Hayaa kaŋ Sulaymaana n'a wiri kan Abadantaa se. ¹¹ Woo ga, Irkoy nee a se: «Haya kaŋ se woo no n'n'a wiri, mana aloomur ceeci, wala alman, wala ni iberey ma buu, amma lakkal no ni ceeci, hala ma duu ka juwal nda ţerretaray, ¹² nga ne, woo kaŋ n'n'a wiri, ay g'a tee. Ay ga ni tee boro kaŋ goo nda bayray, ay ga ni noo lakkal kaŋ ay mana bay ka nga cinaa noo boro se, ay si yee ka nga cine noo boro kul se koyne ni banda ga. ¹³ Ka tonton, woo kaŋ man'a wiri ay ga, ay g'a noo ma ne. Ay ga ni noo alman nda darža, takaa kaŋ ra ni alwaatoo kul ra, ni cine, kokoyey ra si tee. ¹⁴ Nda n'n'ay fondawey gana, ka agay hantumey nda ay yaamarey dii sanda takaa kaŋ ni baabaa Dawda n'a tee, ay ga ni noo aloomur.»

¹⁵ Woo banda ga, Sulaymaana moyey hay, a bay kaŋ handiri no. A willi Žerizalem, a koy kay Abadantaa *amaanaa sundukoo jine. A na sargari kukuranteyay, nda *alaafiya teendi sargariyaŋ kaa. Woo banda ga, a na hoyandi beeri tee nga tamey kul se.

Sulaymaana na ciiti dunbu nda lakkal

¹⁶ Han foo woykuuru hinka koy kokoyoo Sulaymaana do, i kay a jine. ¹⁷ Woyey affoo nee: «Hinžee ya ne ay koyoo, agay nda woyoo woo kul sii kala hugu follokaa ra. Ay duu ay boŋ jeroo ga hugoo ra. ¹⁸ Kaŋ ay duu ay boŋ, jirbi hinzantoo hane, woyoo woo mo duu nga boŋ. Ir boro hinkaa bara hugoo ra, boro tana sii hugoo ra kaŋ man'ti ir boro hinkaa hinne. ¹⁹ Woyoo woo iz'aroo buu, zama cijinoo jirboo ra a kani nga zankaa ga. ²⁰ A hanna ka tun cijinoo gamoo ra k'ay iz'aroo zaa ay jeroo ga ka koy a kanandi nga gandoo ra, a gar agay ni koŋŋaa ga jirbi, a na nga iz'aroo kaŋ buu kanandi ay gandey ra. ²¹ Subbaahoo ra, ay tun ka nee kaŋ ay g'ay iz'aroo naanandi, nga ne, a buu, ay n'a laasaabu, man'ti iz'aroo no kaŋ ay n'a hay.»

²² Woy faa nee: «Kalaa, ay iz'aroo no ma huna, ni wanoo ka buu.» Woy jinaa nee: «Kalaa, ni iz'aroo no ka buu, ay wanoo no ma huna.» I cindi i ga cere kakaw kokoyoo jine.

²³ Kokoyoo nee: «Woo nee: «Ay iz'aroo ti woo kaŋ ga huna, ni iz'aroo ti woo kaŋ buu.» Woo mo nee: «Kalaa, ni iz'aroo ka buu, ay iz'aroo no ma huna.»²⁴ Kokoyoo nee: «Wa kate ya ne takuba.» I kate kokoyoo se takuba. ²⁵ Kokoyoo nee: «Wa zanka hunantaa fay ihinka, war ma affoo noo jere foo, war jere faa noo affaa se.»

²⁶ Woyoo kaŋ ti izoo kaŋ ga huna jaa, tamalla nga iz'aroo se, a nee: «Alha-naŋ ay koyoo, w'a noo zankaa kaŋ ga huna, war mas'a wii kul.» Amma woy faa nee: «W'a zamna ihinka, ya si duu a, a masi duu a!»²⁷ Woo ga, kokoyoo nee: «Wa zanka hunantaa noo woy jinaa se, war mas'a wii. Nga ti jaŋoo.»

²⁸ Izirayel kul maa ciitoo kaŋ kokoyoo n'a dunbu, i hunbur kokoyoo, zama i dii kaŋ Irkoy lakkaloo nda a ga ciiti.

Izirayel gandaa jineborey

4¹ Kokoyoo Sulaymaana ti Izirayel kul se kokoy. ² Nga boŋkoyney kaŋ goo a cire maapey ne: Sadok iz'aroo Azariya kaŋ ti *sargari juwalkaa, ³ nda Šiša iz'arey Elihoref nda Ahiya, i man'ti kala hantumkawyaŋ, nda Ahilud iz'aroo Žozafat, nga bara kaddaasey gande. ⁴ Yoyada iz'aroo Benaya ti wongu-izey jineboraa. Sadok nda Abiyatar ti sargari juwalkawyaŋ. ⁵ Nataŋ iz'aroo Azariya man'ti kala gofornerey jineboraa. Nataŋ iz'aroo Zabud man'ti kala sargari juwalkaw, kokoyoo cere no. ⁶ Ahišar ti kokoyoo hugoo goykey jineboraa. Abda iz'aroo Adoniram ti waazibi goyey jineboraa.

⁷ Goforner woy cindi hinka (12) no Sulaymaana n'i gorandi Izirayel boŋ. Ngi no ma alman taa jamaa ga kokoyoo ŋaahayaa nda nga boro kul kaŋ goo nga hugoo ra ŋaahayaa se. Ngi affoo kul ga huga nda a handu foo jiiroo ra.

⁸ Maapey ne: Hur iz'aroo no ma Efrayim tondi hondey juwal. ⁹ Deker iz'aroo no ma Makas, nda Šalbim, nda Bet-Šemeš, nda Eloŋ, nda Bet-Hanaŋ juwal. ¹⁰ Hesed iz'aroo si goro kala Arubot koyraa ra ka Soko koyraa nda Hefer gandaa kul laama. ¹¹ Abinadab iz'aroo no ma Dor hondey laamaa kul juwal. Sulaymaana ize woyoo Tafat ti nga wandoo. ¹² Ahilud iz'aroo Baana no ma Tanak laamaa, nda Megido laamaa, nda Bet-Šeyaŋ kul laamaa kaŋ goo Sartan jere, Žizireyel se ganda juwal, za Bet-Šeyaŋ hala Abel-Mehola hala Yokmeyam se jine. ¹³ Geber iz'aroo si goro kala Ramot koyraa ra kaŋ goo Galad gandaa ra. A ga Manase iz'aroo Yahir koyra buuna-buunawey kaŋ goo Galad nda Argob nongey kaŋ goo Bašan laama, maanaa koyra beeri woydu (60) kaŋ kuubandi nda cete, koyrawey miŋey hawandi nda alhan guuru warga. ¹⁴ Iddo iz'aroo Ahinadab no ma Mahanayim juwal. ¹⁵ Ahimas no ma Neftali juwal. Nga mo na Sulaymaana ize woy hiiji kaŋ maapoo ti Basemat. ¹⁶ Hušay iz'aroo Baana no ma Ašer nda Beyalot juwal. ¹⁷ Paruwa iz'aroo Žozafat no ma Isakar juwal. ¹⁸ Ela iz'aroo Šimeyi no ma Benžameŋ juwal. ¹⁹ Uri iz'aroo Geber no ma Galad gandaa juwal kaŋ bay ka tee Amor borey kokoyoo Sihoŋ nda Og, Bašan kokoyoo wane. Boŋkoyne folloku no ma gandaa din juwal.

²⁰ Alwaatoo woo, Žuda borey nda Izirayel borey ga boobo ni mma nee labutaasi gurunbey kaŋ goo teekoo miŋoo ga. I ga ŋaa, i ga haŋ ka wasa, i ga maakaani.

Sulaymaana kokoytaraa beeriyanoo

5¹ Sulaymaana hinoo goo laamawey kul ga, k'a dii za Efrat isaa ga hala Filisti borey gandaa ra ka koy hala Misira hirroo ga, i kul ga alkaasi bana a se. Sulaymaana aloomuroo kul ra i cindi a cire.

² Zaari kul Sulaymaana hunaa man'ti kala farin hamni ton yagga nda farin ton woy cindi yaaha (18), ³nda haw naasa kobsi woy (10), nda haw kurante kobsi waranka (20), nda alman buuna boŋ zangu (100) kaŋ sii hamey cindey ra: hirayan, nda jeeriyay, nda cofoowayan nda ciraw naasayan.

⁴ Gandaa kul kaŋ goo Efrat isaa se ne da here, k'a dii za Tifsa ka koy hala Gaza, Sulaymaana hinoo goo nongey din kul kokoyev boŋ, alaafiya mo goo nga nda gandawey wey game kul kaŋ g'a kuubi k'a bere. ⁵ Sulaymaana waatoo kul ra, Žuda borey nda Izirayel borey kul, k'a dii Dan ka koy hala Ber-Šeba, i kul goo baani nda alaafiya ra, boro foo kul goo nga *alaneb faaroo ra wala nga jeejaynaŋoo do.

⁶ Bari kaŋ ga torka cendi hawdoo zenber woŋtaaci (40.000)^e bara Sulaymaana se nda bari kaarukaw zenber woy cindi hinka (12.000).

⁷ Gofornerey no ma kokoyoo Sulaymaana nda borey kul kaŋ ga goro nga ŋaadogoo ra ŋaahayaa ceeci ka kate a i se. Gofornerey foo kul g'a tee handu foo jiiroo ra. I si naŋ haya kul ma kuma. ⁸ I ga kate *orž nda subu torka baryey nda baryey kaŋ ga kaaru ŋaahayaa se, i ga kate a ka koy ŋi dogey ra ka sawa nda woo kaŋ harandi i se.

Sulaymaana lakkalkoynitaraa

⁹ Irkoy na Sulaymaana noo lakkal nda fahamay kaŋ ga hanse ka boobo, ni mma nee teekoo miŋoo labutaasi gurunbey. ¹⁰ Sulaymaana lakkaloo bisa waynahunay izey lakkalkoyney kul nda Misira borey lakkaloo kul. ¹¹ A goo nda lakkal ka bisa borey kul, a goo nda lakkal ka bisa ba Etaŋ, Ezra bora wanoo. A goo nda lakkal ka bisa Mahol iz'arey kaŋ ti Hemaŋ, nda Kalkol, nda Darda. Maŋŋoo huru gandawey kul ra kaŋ g'a kuubi k'a bere. ¹² A na yaasay zenber hinza (3.000) har, a na bayti zenber foo nda igguu (1.005) fasal. ¹³ A ŋelaŋ tuurey ga, k'a dii Libaŋ *sedere tuuroo hala ka koy *izopu bundoo kaŋ ga zay ka hun cete ga. A ŋelaŋ adabbawey mo ga, nda cirawey, nda labukoyey, nda hamiisawey ga. ¹⁴ Nga lakkaloo alhabaroo too aduŋna gandawey kokoyev kul do, i ga boroyay sanba ka hun nongoo kul ra ka kaa ka haŋajer Sulaymaana lakkal ŋenney se.

Sulaymaana na Irkoy hugoo cinaroo soolu

(Taarikey 2to 1.18—2.17)

¹⁵ Tir koyraa kokoyoo kaŋ ti Hiram, waatoo kaŋ a maa kaŋ Sulaymaana yonandi ka tee kokoy ka huru nga baabaa Dawda dogoo ra, a na nga borey sanba Sulaymaana do, zama waati kul ceretaray bara nga nda Dawda game. ¹⁶ Sulaymaana mo na alhabar tee Hiram se ka nee: ¹⁷ «Ni hunday ga bay kaŋ wongu hun ay baabaa Dawda se nongoo kul here. I cindi wongu ra hala waatoo kaŋ nga Koyoo, Abadantaa n'i daŋ cewey cire. Woo maaganda se a mana hin ka *hugu cin Abadantaa, nga Koyoo maŋŋoo ga. ¹⁸ Amma sohō, Abadantaa, ay Koyoo n'ay noo hunanzamay nongoo kul here. Boro kul s'ay wongu, bone mo sii no. ¹⁹ Sohō nga ne, ay ga baa ya hugu cin Abadantaa, ay Koyoo maŋŋoo ga takaa kaŋ nda Abadantaa n'a har ay baabaa Dawda se ka nee: «Ni iz'aroo kaŋ ay g'a gorandi ni dogoo ra kokoytaraa ra, nga no ma hugu cin ay maŋŋoo ga.» ²⁰ Woo ga, daŋ i ma Libaŋ gandaa *sedere bundu dunbu ya ne. Ay borey ga hanga ni borey. Ay ga ni borey bana ka sawa nda woo kaŋ n'n'a har,

^e5.6 zenber woŋtaaci (40.000), hantum fooyan ga nee zenber taaci (4.000), Taarikey 2to 9.25.

zama n'ga bay kaŋ boro kul sii ir do kaŋ ga wan bundu dunbuyan ka too Sidon borey.»

²¹ Kaŋ Hiram maa Sulaymaana ŝenney, a hanse ka jaali, a nee: «Albarka ma bara Abadantaa se zaaroo woo ra kaŋ na Dawda noo iz'aru lakkalkoyni kaŋ ga jamaa boobaa woo juwal!» ²² Hiram na alhabar sanba Sulaymaana do ka nee a se: «Alhabaroo kaŋ n'n'a sanba ay do, ay maar'a. Hayaa kul kaŋ n'n'a wiri, ay g'a tee. Ay ga sedere nda sipres bundu kaŋ ga too sanba ma ne. ²³ Ay borey ga bundey zaa ka hun Libaŋ ka koy teekoo jaboo ga. I g'i haw cere ga k'i doyandi haroo boŋ k'i ka koy hala nongoo kaŋ n'n'a har ra. Nda i too no din, i ga bundey feeri k'i kaa cere ga, war g'i zaa ka koy nda ey. Ay binoo daŋ ka ŋaayan sanba ay hugoo goykey se.»

²⁴ Woo ga, Hiram na Sulaymaana noo sedere bundu nda sipres bundu hinna kaŋ a ga bag'a. ²⁵ Sulaymaana mo na Hiram noo alkama ton zenber iddu (6.000) nda jii kaŋ mana hun kala *zaytu musayante ra liitar zenber yaaha (8.000) nga hugoo se, Sulaymaana ga woo tee jiiri kul.

²⁶ Abadantaa na Sulaymaana noo lakkal sanda takaa kaŋ nda a n'a har a se. Alaafiya goo Hiram nda Sulaymaana game. Ngi boro hinkaa na amaana zaa cere se.

²⁷ Kokoyoo Sulaymaana na aruyaŋ zaa Izirayel gandaa kul ra k'i daŋ waazibi goyyaŋ ra. I man'ti kala aru zenber waranza (30.000). ²⁸ Handu kul a ga boro zenber woy (10.000) kaa i ra k'i sanba Libaŋ. Nda i na handu foo tee no din, i ga willi ngi do, a ga boro zenber woy (10.000) tana sanba. Woo ra boro foo kul ga handu foo tee Libaŋ ka willi ka kaa ka handu hinka tee nga hugoo do. Adoniram ti waazibi goykey jineboraa. ²⁹ Sulaymaana goo nda boro zenber woyye (70.000) kaŋ ga jinay jere nda boro zenber woyyaaha (80.000) kaŋ ga tondi hoy tondi hondoo ra. ³⁰ Lakkalkawyaŋ mo goo no kaŋ ti boro zenber hinza nda zangu hinza (3.300) kaŋ ga jamaa lakkal kaŋ ga goyoo tee. ³¹ Kokoyoo yaamar kaŋ i ma tondi babbeeriyaŋ kaa, tondi hennayaŋ, ngi no ma tee Irkoy *hugoo asaasoo. ³² Sulaymaana cinakey, nda Hiram cinakey, nda Gebal borey na bundey nda tondey soolu ka hugoo cin.

Irkoy hugoo cinayanoo

(Taarikey 2to 3.1–14)

6¹ Izirayel borey fattaroo Misira banda ga, jiiri zangu taaci nda woyyaahantoo (480to) handu hinkantoo kaŋ ti Zib handoo ra kokoyoo Sulaymaana na Abadantaa *hugoo cinayanoo ũintin. Woo ti nga jiiri taacantoo a ga Izirayel laama.

²Hugoo kaŋ kokoyoo Sulaymaana n'a cin Abadantaa se, nga kuuyanoo ti kabedaaru woydu (60), nga hayyanoo ti kabedaaru waranka (20), nga kayyanoo ti kabedaaru waranza (30). ³Šiifaa kaŋ goo hugu beeroo jine goo nda kabedaaru waranka (20) kuuyan, nga nda Irkoy hugoo hayyanoo ga sawa, nga hayyanoo ti kabedaaru woy (10). ⁴A na funeetaryaŋ kaŋ ra guurusuti goo kaa hugoo se. ⁵Hugoo beeroo kaŋ ti hugu nda nga kuneheroo, a na hugu-izeyaŋ cin nga tarayhere cetaa ga k'a kul kuubi k'a bere. ⁶Hugu-izey kaŋ cinandi taray cetaa ga gandahere waney hayyanoo ti kabedaaru guu, sooraa kaŋ goo a boŋ ti kabedaaru iddu, sooro hinkantoo ti kabedaaru iyye. A tonton Irkoy hugoo tarayhere cetewey tafayroo ga, cetaa tafayroo ga bisa cere, cetaa mma koy de nga tafayroo ga kacca. Woo ra bundey kaŋ ga hugoo kaŋ goo jere ga dii si naaga Irkoy hugoo cetaa ga. ⁷Waatoos kaŋ i ga Irkoy hugoo cin, tondiyaŋ kaŋ soolandi ka hun tondi guusoo ra nda i n'a cin, woo se cinaroo waati boro si maa guuru-baaba, wala daaši, wala guuru jinay kul jinde. ⁸Sooraa mijoo sii kala kabe guma here hugoo se. Sooro žigimee golbante nda boro ga žigi ka koy soorohugoo boŋ ka hun no din ka koy soorohugoo hinkantoo ra. ⁹Kaŋ hugoo cinandi ka ben, Sulaymaana n'a daabandi nda garbunduyaŋ nda *sedere bunduyaŋ. ¹⁰A na huguyaŋ cin hugoo kuubi-ka-beraa kul ra, ngi kayyanoo ti kabedaaru guu, sedere bunduyaŋ no ma ngi nda hugoo dii cere ga.

¹¹Abadantaa na ũenni har Sulaymaana se ka nee: ¹²«Hugoo woo kaŋ ni goo m'a cin ya ne, nda ni dira ka sawa nda ay hantumey, k'ay hantumey kaŋ kayandi dii, nda n'n'ay yaamarey kul dii, ni hanga ey, ũennoo kaŋ ay n'a har ni baabaa Dawda se, ay g'a tabatandi ma ne. ¹³Ay ga goro Izirayel borey game, ay s'ay jamaa Izirayel naŋ.»

Irkoy hugoo gundoo caararoo

¹⁴Waatoos kaŋ Sulaymaana na Irkoy *hugoo cin ka ben, ¹⁵a na hugoo gundoo cetewey daabu nda *sedere bunduyaŋ, k'a dii za ganda hala beene garbundey, a na hugoo gandaheroo daabu nda sipres bundu. ¹⁶A na kunehere hugoo din kaŋ goo nda kabedaaru waranka (20) cetewey daabu nda sedere bunduyaŋ k'a za ganda hala beene. A na hugoo din hanse k'a tee nongu henanantey ihenanantaa. ¹⁷Hugoo kaŋ ra boro ga huru jina ma koy kunehere hugoo ra kuuyanoo ti kabedaaru woytaaci (40). ¹⁸Sedere bundey kaŋ i n'i daŋ Irkoy hugoo gundoo ra, i na bunduyaŋ fasal k'i tee labtanda, nda kutukuryayaŋ. Hugoo gundoo kul ka tee sedere bundu, boro si dii tondi kul. ¹⁹A na Irkoy hugoo kuneheroo soolu ka Abadantaa *amaanaa sundukoo daŋ a ra. ²⁰Hugoo kuneheroo kuuyanoo ti kabedaaru waranka (20), nga hayyanoo ti kabedaaru waranka (20), nga kayyanoo ti kabedaaru waranka (20), a n'a kul daabu nda wura alhakiika, a na sargari tonadogoo kaŋ teendi nda sedere bundu mo daabu nda wura. ²¹Sulaymaana na hugoo gundoo daabu nda wura alhakiika. Kunehere hugoo kaŋ a n'a daabu nda wura, a na wura ũeũeriyaŋ daŋ jineheroo ra. ²²Takaa woo nda a na wura ka hugoo gundoo kul daabu hala a ben. Sargari tonadogoo mo kul kaŋ goo kunehere hugoo jere, a na nga mo kul daabu nda wura.

²³Almalayka hinka kaŋ se i ga nee ũerib kaŋ a n'i tee nda *zaytu bundu, ngi kayyanoo ti kabedaaru woy (10), a n'i daŋ kunehere hugoo ra. ²⁴Šerib faa fata jinaa goo nda kabedaaru guu, fata hinkantoo goo nda kabedaaru guu, woo ti ka hun fata foo boŋoo ga ka koy fata faa boŋoo ti kabedaaru woy (10). ²⁵Šerib hinkantoo mo

fatawey ti kabedaaru woy (10). Šerib hinkaa diidaa nda ngi assuura a kul ti affoo. ²⁶Šerib jinaa kayyanoo ti kabedaaru woy (10), ihinkantoo mo takaa din da. ²⁷A na šeribey daŋ k'i kayandi kunehere hugoo gamoo ra. Šeribey fatawey ga feera, ijinaa fata foo ga tuku cetaa ga, ihinkantoo fata foo ga tuku cete faa ga. Ngi fata hinkaa kaŋ cindi ga tuku cere ga hugoo gamoo ra. ²⁸A na wura ka šeribey daabu.

²⁹Hugoo cetewey kul bande, hugu jinaa nda kunehero o gundey, a na šeribyaŋ caaray i ga, nda teenayŋaayaŋ, nda kutukuryayaŋ. ³⁰A na hugoo gandahero o daabu nda wura, hugu jinaa nda kunehero o.

³¹Kunehere hugoo mijoo, a na ganbu kaŋ teendi nda zaytu bundu daŋ a ga, ganboo beene bundey nda nga carawey bundey ga too cetaa zamna guu, affoo.

³²Ganboo caraw hinkaa lefewey teendi nda zaytu bundu. A na šeribyaŋ caara i ga, nda teenayŋaayaŋ, nda kutukuryayaŋ, a n'i daabu nda wura. A na wura daŋ šeribey nda teenayŋaayaŋ mo ga. ³³Takaa follokaa no a n'a tee Irkoy hugoo gundoo mijoo se, a na ganbu kaŋ teendi nda zaytu bundu daŋ a ga, ganboo beene bundey nda nga carawey bundey ga too cetaa zamna taacaa, affoo. ³⁴Ganbu kaŋ caraw hinkaa lefewey teendi sipres bundu ra, caraw jinaa lefaa teendi nda bundu tafay hinka kaŋ ga feera ka daaba, ihinkantoo lefaa bundu tafay hinka kaŋ ga feera ka daaba goo a ga. ³⁵A na šeribyaŋ, nda teenayŋaayaŋ, nda kutukuryayaŋ caara ganbey ga. Nongey kaŋ a n'i caara, a na wura k'i daabu.

³⁶Woo banda ga, a na hugoo batumaa kaŋ goo batuma beeroo gundoo ra cin nda tondi beeri sorro hinza, nda sedere bundu sorro foo.

³⁷Sulaymaana laamaa jiiri taacantoo ra, Zib handoo ra, Abadantaa hugoo asaasoo cina ka ben. ³⁸Jiiri woy cindi faantoo (11to), Bul handoo kaŋ ti handu yaahantoo, hugoo nongey kul ben ka sawa nda woo kaŋ a ga hima ka tiya. Jiiri iyye ra Sulaymaana na hugoo cin ka ben.

Sulaymaana na kokoy hugoo cin

7¹ Sulaymaana na nga hugoo cin. Jiiri woy cindi hinza (13) no a n'a tee nga cinayanoo ra hala a kul ga ben. ² Hugoo kaŋ maapoo ti «Libaŋ hawsa guzubaa», nga no a jin k'a cin. Nga kuuyanoo ti kabedaaru zangu (100), nga hayyanoo ti kabedaaru woyguu (50), nga kayyanoo ti kabedaaru waranza (30). A na daabandoo gorandi *sedere bundu sorro taaci ga kaŋyaŋ ti ganjiyaŋ, sedere garbunduyaŋ goo ganjey ga. ³ I na sedere bundu woy cindi guu (15) daŋ hala sorro hinza sedere garbunday boŋ ka hugoo daabu, i kul cere ra ti woytaaci cindi guu (45). I kul si goro kala ganjey ga. ⁴ Funeetar sorro hinza bara a ra. I kul ga cere tenje. ⁵ Hurudogey nda ngi kaadarey kul kuuyaney nda hayyaney ga sawa. Funeetarawey kul miŋey ga cere guna nongu hinza ra.

⁶ Woo banda ga, Sulaymaana na galliyaa cin kaŋ ganjey g'a dii, nga kuuyanoo ti kabedaaru woyguu (50), nga hayyanoo ti kabedaaru waranza (30), galliya goo hugoo jinoo ra kaŋ ga kay ganjiyaŋ ga, tende goo miŋoo ra.

⁷ A yee ka šiifaa cin kaŋ ra kokoyoo gorohayaa goo, no din ra a ga ciiti dunbu, i ga nee a se ciitihugoo, a n'a daabu nda sedere bundu za ganda hala beene.

⁸ Nga hugoo kaŋ ra a ga goro cinandi nda taka follokaa batuma tana ra šiifaa din dumaa ga.

Firawuuna ize woyoo kaŋ Sulaymaana hiiji a, hugoo kaŋ a n'a cin a se, nga nda hugoo woo kul ti cine foo.

⁹ Hügey wey kul cinandi tondi beeri hennayaŋ kaŋyaŋ ga sawa, i hoyandi nda cendi jinehere nda bandahere, k'a dii za asaasoo hala beene, za taray hala batumaa ra. ¹⁰ Asaasoo mo mana teendi kala nda tondi henna beeriyaŋ, tondiyaŋ no kaŋ affooyaŋ goo nda kabedaaru woy (10), affooyaŋ mo goo nda kabedaaru yaaha.

¹¹ A na tondi hennayaŋ kaŋ hoyandi, ngi nda sedere bunduyaŋ daŋ asaasoo boŋ.

¹² Batuma beeroo kuubi-ka-beraa kul bande, cete kaŋ teendi nda tondi hoyanteyaŋ sorro hinza goo, nda sedere garbundu sorro foo, Abadantaa *hugoo kunehere batumaa nda nga hugoo šiifaa kul ti takaa foo.

Sulaymaana na goyyaŋ talfi Hiram ga

(Taarikey 2to 2.12–13)

¹³ Woo banda ga, kokoyoo Sulaymaana donto i ma koy Tir ka kate boro foo kaŋ maapoo ti Hiram. ¹⁴ Hiram man'ti kala woy foo kaŋ ti Neftali alkabiilaa boro kaŋ kurŋoo buu iz'aroo, baaboo ti Tir boro, alhan goykaw no. A goo nda lakkal, nda fahamay, nda bayray ka goy dumi kul tee alhan ra. A kaa kokoyoo Sulaymaana do ka nga goyey kul tee.

Irkoy hugoo alhan ganjey

(Taarikey 2to 2.15–17)

¹⁵ Hiram na alhan ganji hinkaa hanse, ihinkaa, affoo kul goo nda kabedaaru woy cindi yaaha (18) kayyan, karfu kaŋ goo nda kabedaaru woy cindi hinka (12) ga hin ka ganji hinkaa affoo kul kuubi-ka-beraa neeši.^f ¹⁶ A na ganjey daabirji hinka tee nda alhan mennante, i ga fura ganjey boŋ, ijinaa goo nda kabedaaru guu kayyan, ihinkantoo goo nda kabedaaru guu kayyan. ¹⁷ Guuru fun-funante nda šešeri guli-gulanteyaŋ taalam goo ganjey daabirjey ga kaŋ goo ganjey boŋ, a na iyye tee ijinaa se, a na iyye tee ihinkantoo se. ¹⁸ A na grenad-izey tee sorro hinka k'i ka guuru fun-funantey ijinaa kuubi k'a bere, ka daabirjey kaŋ goo ganjey boŋ daabu, taka follokaa no a n'a tee ihinkantoo se. ¹⁹ Daabirjey kaŋ ga fura ganjey boŋ galliyaa ra, ga hima nda kutukuryayaŋ, ngi affoo kul goo nda kabedaaru taaci. ²⁰ Daabirjey kaŋ goo

^f7.15 Žeremi 52.21.

ganji hinkaa boŋ beene grenad-ize zangu hinka (200) ga affoo kul kuubi k'a bere guuru fun-funantaa se banda. ²¹ A na ganjey kayandi Irkoy *hugoo galliyaa jere, ganjoo kaŋ a n'a kayandi kabe guma here, a na maapoo daŋ Yakin (maanaa «Irkoy ga tabati»), ganjoo kaŋ a n'a kayandi kabe waawa here, a n'a maapoo daŋ Bowazu (maanaa «Irkoy goo nda hinay»). ²² Waatoo kaŋ ganjey boŋey kutukuryayaŋ huru i ga, ganjey goyoo ben.

Alhan hanfi beeroo

(*Taarikey 2to 4.2-5*)

²³ Woo banda ga, Hiram na alhan mennante doori mul ra ka hanfi beeri tee, maapoo ti «teekoo». Boŋ faa ka koy boŋ faa ga ti kabedaaru woy (10), nga kunturoo kul mma gunguti, nga kayyanoo ti kabedaaru guu, nga kuubi-ka-beraa ti kabedaaru waranza (30). ²⁴ Hanfoo din mijoo cire nda nga kuubi-ka-beraa kul bande labtandayaŋ goo kaŋ g'a taalam, kabedaaru foo kul ize woy (10) goo a ga. Labtanda sorro hinka no kaŋ mennandi nda alhan hanfi follokaa. ²⁵ Hanfoo gorandi alhan haw woy cindi hinka (12) boŋ: ihinza ga hawsa here tenje, ihinza ga waynakanay here tenje, ihinza ga gurma here tenje, ihinza ga waynahunay here tenje, hanfoo goo i boŋ, ngi kul dumawey ga koy kunehere. ²⁶ Hanfoo meefendoo wargayanoo ti kabetaami foo. Mijoo teendi sanda hari haŋpoti mee, nga assuuraa ma nee kutukurya. Liitar zenber woyyaaha (80.000) cine no a ga zaa.

Alhan torkawey

²⁷ Woo banda ga, Hiram na alhan torka woyaa (10) hanse. Torka foo kul kuuyanoo ti kabedaaru taaci, kabedaaru taaci hayyan, kabedaaru hinza kayyan. ²⁸ Takaa ne kaŋ nda torkawey teendi: alhan tafayaŋ nda kunturoo teendi, alhan tafayaŋ mo goo bunduyaŋ game. ²⁹ Ganjihaylayaŋ, nda hawyaŋ, nda almalaykayaŋ kaŋ se i ga nee šerib biyey goo alhan tafawey ga kaŋ goo bundey game. Ganjihaylawey nda hawey beene nda i cire taalam alhan šešeriyayŋ goo. ³⁰ Alhan cee taaci goo torka foo kul se, alhan guuruyaŋ g'i dii. Haya gaabanteyaŋ bara cee taacaa se, i ga koy too hanfoo cire, šešeriyayŋ kaŋ ga taalam g'i kul tenje. ³¹ Torka foo kul beeneheroo ra, fun goo carawey game kaŋ bisa ey nda kabedaaru foo. Beeneheroo mijoo ga gunguti, nga ti hanfoo jisidogoo, nga hayyanoo ti kabedaaru foo nda jere. Hayayaŋ biyey kaŋ žeerandi goo mijoo ga. Torkaa alhan tafawey caraw taacaa kul ga sawa, i si gunguti. ³² Torkaa cee taacaa goo torkaa alhan tafawey cire. Guurey kaŋ ga cewey dii si denji kala torkaa gandaheroo ga. Torkaa cee foo kul kayyanoo man'ti kala kabedaaru foo nda jere. ³³ Cewey teendi sanda bari torkawey cewey takaa. Ngi cewey daŋdogey, nda žantey, nda humekarfey, nda humey, i kul mana teendi kala alhan mennante ra. ³⁴ Haya gaabante taaci goo torkaa kanje taacaa ga, ngi nda torkaa kunturoo kul ka karandi cere ra. ³⁵ Torka kunturoo foo kul mijoo kaŋ goo beene, meefendu kokoyfuula alhaali goo a ga kaŋ kayyanoo ti kabedaaru jere kaŋ ga torkaa mijoo kuubi k'a bere. Beeneheroo din ga kabeyaŋ goo kaŋ ngi nda alhan tafawey kul teendi guuru follokaa ra. ³⁶ A na šeribyaŋ, nda ganjihaylayaŋ, nda teenaynaayaŋ žeeru torkawey guuru tafawey ga, nda nongu kooney kul ga, a na šešeriyayŋ kaŋ ga taalam žeeru k'i kuubi ka bere. ³⁷ Takaa follokaa nda a na torka woyaa (10) kul tee: guuru no a n'a mennandi ka affoo kul kunturoo tee. I kul kuuyanoo, nda ngi hayyanoo, nda ngi takaa kul ti affoo.

³⁸ Woo banda ga, Hiram na alhan hanfi woy (10) tee. Hanfi foo kul ga liitar zangu yagga (900) cine zaa, ngi affoo kul man'ti kala kabedaaru taaci. Hanfi foo kul furandi torka woyaa (10) affoo boŋ. ³⁹ A na torka guu daŋ Irkoy *hugoo se kabe guma here, a na torka guu daŋ Irkoy hugoo se kabe waawa here. A na hanfi beeroo

kaŋ se i ga nee «teekoo» daŋ Irkoy hugoo se kabe guma ga ka koy waynahunay nda gurma here.

Irkoy hugoo guuru jinawey

(Taarikey 2to 4.7—5.1)

⁴⁰ Hiram na boosu kaa jinawey, nda pelley, nda kusey tee. Takaa woo nda a na goyey kul benandi kaŋ a n'i tee kokoyoo Sulaymaana se Abadantaa *hugoo ra, goyey ti: ⁴¹ ganji hinka, nda ganji daabirji hinka kaŋ goo ganji hinka boŋ, nda guuru fun-funante hinka kaŋ ga ganji daabirji hinka kaŋ goo ganji hinka boŋ daabu, ⁴² nda grenad-ize zangu taaci (400) guuru fun-funante hinka se, grenad-ize sorro hinka guuru fun-funante foo kul se, ka ganji daabirji hinka kaŋ goo ganji hinka boŋ daabu, ⁴³ nda torka woyaa (10), nda hanfi woyaa (10) kaŋ goo torkawey boŋ, ⁴⁴ nda hanfi beeroo kaŋ se i ga nee «teekoo», nda haw woy cindi hinka (12) kaŋ goo «teekoo» cire, ⁴⁵ boosu kaa jinawey, nda pelley, nda kusey. Jinawey wey kul kaŋ Hiram n'i tee kokoyoo Sulaymaana se Abadantaa hugoo se mana teendi nda kala alhan yutta. ⁴⁶ Žurdeŋ isaa gooroo ra kokoyoo n'i mennandi, laboo tafayyanoo ga, Sukot koyraa nda Sartar koyraa game. ⁴⁷ Sulaymaana na jinawey kul daŋ Irkoy hugoo ra, ngi booboyanoo se boro si hin ka alhanoo tiŋaa hinnaa bay.

⁴⁸ Sulaymaana na Abadantaa hugoo jinawey kul tee mo: sargari tonadogoo kaŋ teendi nda wura, nda taabaloo kaŋ teendi nda wura kaŋ ga i ga takulawey kaŋ jisandi Irkoy se daŋ, ⁴⁹ nda fitilla gorodogey kaŋ teendi nda wura alhakiika, igguu goo kabe guma here, igguu goo kabe waawa here kunehere hugoo mijoo jine, nda kutukurya biyey, nda fitillawey, nda kanbey kaŋ ga fitilla zaara boosoo dunbu, i kul ti wura. ⁵⁰ Taasa beerey, nda huryawey, nda kusey, nda potey, nda dugu canbey, i kul teendi nda wura alhakiika. Hugoo kunehere, nongu henanantey ihenanantaa ganbey nda Irkoy hugoo mijey guuru-izey kaŋ ga ganboo lefewey dii carawey ga mana teendi nda kala wura.

⁵¹ Takaa woo nda goyey kul kaŋ kokoyoo Sulaymaana n'i tee Abadantaa hugoo ra ben. Sulaymaana kate jinawey kaŋ nga baabaa Dawda n'i daŋ jere ga Abadantaa se kaŋ ti nzorfu kaaray, nda wura, nda jinawey jerey. A n'i jisi Abadantaa hugoo alman jisidogey ra.

Sulaymaana na amaanaa sundukoo jisi Irkoy hugoo ra

(Taarikey 2to 5.2—6.2)

8¹Alwaatoo woo ra, kokoyoo Sulaymaana na Izirayel boro beerey marga nga do Žerizalem kanj ti alkabiilawey boŋkoyney, nda Izirayel borey hugu boŋey i ma kaa ka Abadantaa *amaanaa sundukoo zaa ka hun Dawda koyraa ra kanj ti *Siyon ka koy hala Irkoy *hugoo ra. ²Izirayel arey kul kaa ka marga kokoyoo Sulaymaana do, handoo kanj se i ga nee Etanim ra, jingaroo⁸ se, nga ti handu iyyantoo. ³Izirayel boro beerey kul kaa, *sargari juwalkey na sundukoo jere. ⁴I na Abadantaa sundukoo zaa ka koy, nda cere kubayyan hukukumoo, nda jinay henanantey kul kanj goo hukukumoo ra. Sargari juwalkey nda *Lewi borey k'i zaa ka koy Irkoy hugoo ra. ⁵Kokoyoo Sulaymaana nda Izirayel jamaa kul kanj goo a jere, i kul goo sundukoo jine a bande, i ga alman buuna nda ibeeri kaa sargari, ngi booboyanoo se boro si hin k'i kabu ka ngi hinnaa bay.

⁶Sargari juwalkey koy nda Abadantaa amaanaa sundukoo k'a jisi nga dogoo ra, Irkoy hugoo kuneheroo ra, nongu henanantey ihenanantaa ra, almalaykey kanj se i ga nee šeribey fatawey cire, ⁷zama šeribey nka ngi fatawey daaru sundukoo jisidogoo boŋ. Ngi fatawey ga sundukoo nda bundey kanj g'a zaa kul daabu. ⁸Bundey ga kuu, boro si dii ey nda man'ti boŋey hinne, nda boro goo kunehere hugoo mijoo ga, nongu henanantaa ra, amma boro si hin ka bara taray ka dii ey. I cindi no din hala hō. ⁹Haya kul sii sundukoo ra nda man'ti tondi walha hinkaa hinne kanj Musa n'i jisi a ra Horeb tondi hondoo boŋ waatoo kanj Abadantaa na amaanaa daŋ nga nda Izirayel borey game, waatoo kanj i fatta Misira gandaa ra.

¹⁰Waatoo kanj sargari juwalkey ga fatta nongu henanantaa ra, duulaa na Abadantaa hugoo too met. ¹¹Sargari juwalkey mana hin ka goy koyne duulaa sabbu se, zama Abadantaa daržaa na nga hugoo too met.

¹²Waatoo din Sulaymaana nee: «Abadantaa, ni ka nee kanj n'si goro kala kubay bibi tik ra. ¹³Ay na hugu henna alhakiika cin ma ne kanj ga tee ni gorodogoo, n'ga goro a ra hala abada.»

Sulaymaana šenney Irkoy hugoo ga

(Taarikey 2to 6.3—11)

¹⁴Kokoyoo bere Izirayel margaroo here ka gaara i kul se. Izirayel margaroo kul goo ma kay. ¹⁵A nee: «Ay ga albarka daŋ Abadantaa, Izirayel Koyoo se kanj šelaŋ nda nga mijoo ay baabaa Dawda se, nga kaboo na hayaa tee kanj a n'a har ka nee: ¹⁶«Za hanoo kanj ay n'ay jamaa Izirayel fattandi Misira, ay mana koyra suuba Izirayel alkabiila kul koyra ra kanj ma *hugu cin hala ay maapoo ma bara a ga, amma ay na Dawda suuba hala a ma tee ay jamaa Izirayel se jinehun.» ¹⁷A goo ay baabaa Dawda binoo ra nga ma hugoo cin Abadantaa, Izirayel Koyoo maapoo ga. ¹⁸Amma Abadantaa nee ay baabaa Dawda se: «Zama a goo ni binoo ra ma hugu cin ay maapoo ga, haya henna no kanj goo ni binoo ra. ¹⁹Amma man'ti ni no ma hugoo cin. Ni iz'aroo, woo kanj hun ni hamoo ra, nga no ma hugoo cin ay maapoo ga.»

²⁰Sulaymaana yee koyne ka nee: «Abadantaa na hayaa tee kanj a n'a har. Ay huru ay baabaa Dawda dogoo ra ka goro kokoytaraa ra Izirayel jamaa boŋ sanda takaa kanj nda Abadantaa n'a har. Ay na hugoo cin Abadantaa, Izirayel Koyoo maapoo ga. ²¹Waatoo kanj Abadantaa g'ir baabey fattandi Misira, *amaanaa kanj a n'a daŋ nga nda ir baabey game, sundukoo kanj ra amaanaa šenney goo, ay na sundukoo din jisidogoo tee hugoo ra.»

Sulaymaana Irkoy ŋaarayroo

(Taarikey 2to 6.12–40)

²² Sulaymaana kay Abadantaa sargari tonadogoo jine ka Izirayel margaroo kul tenje. A na nga kabey jer beenaa here, ²³ a nee: «Ya Abadantaa, Izirayel Koyoo, koy kul sii no sanda ni cine beenaa ra beene wala laboo ga ganda. Ni tamey kaŋ ga ni fondaana gana nda ngi binoo kul, n'ga *amaanaa too kaŋ goo ni nda ey game ka borohennataray tee i se. ²⁴ Woo kaŋ n'n'a har ni tamoo ay baabaa Dawda se, woo kaŋ ni hunday mijoo n'a har, ni hunday kaboo n'a tee hō. ²⁵ Sohō Abadantaa, Izirayel Koyoo, hayaa tee kaŋ n'n'a har ni tamoo, ay baabaa Dawda se ka nee: «N'si jaŋ ni hayroo ra boro kaŋ ga goro Izirayel borey kokoy gorodogoo ra ay jine, nda de ni iz'arey na lakkal daŋ ngi dira takaa kaŋ i g'a gana se, ka dira ay jine sanda takaa kaŋ nda ni dira ay jine.»^h ²⁶ Sohō Izirayel Koyoo, ay g'a wiri ni ga, ŋennoo kaŋ n'n'a har ni tamoo, ay baabaa Dawda se ma tabati.

²⁷ Amma nda cimi, Irkoy ga kaa ka goro laboo ga wala? Beenawey nda ngi beeriyanoo kul si hin ka ni zaa, soko *hugoo woo kaŋ ay n'a cin. ²⁸ Woo kul, Abadantaa, ay Koyoo, haŋajer ni tamoo ŋaarayroo nda suurandiyanoo se, ma maa wurroo nda ŋaarayroo kaŋ agay, ni tamoo g'a tee ma ne hō. ²⁹ Yala ni moŋey ma bara hugoo woo ga cijin nda zaari k'a hawgay, nongoo ga kaŋ ni nee: «Ay maapoo goo nongoo woo ga.»ⁱ Haŋajer ni tamoo ŋaarayroo se kaŋ a g'a tee ne ra. ³⁰ Haŋajer ni tamoo suurandiyanoo se nda ni jamaa Izirayel suurandiyanoo se waati kaŋ i bere nongoo woo here ka ni ŋaaray. Haŋajer ir se beenaa ra kaŋ ti ni gorodogoo, haŋajer ir se, ma yaafa ir se.

³¹ Boro kaŋ duu nga cinaa ga zunubu, de i nee kaŋ bora ma žee, nda a kaa ni sargari tonadogoo jere žeyanoo se hugoo woo ra, ³² ma haŋajer i se beenaa ra ka misoo woo guna, ma goy ka ni tamey ciiti ka toonekaa zukandi ka nga goy futaa kaŋandi a boŋ, ka ūerrantaa henanandi ka sawa nda nga ūerreyanoo.

³³ Waati kaŋ iberiyaŋ na Izirayel ni jamaa kar, zama Izirayel na zunubu tee ni ga, nda i yee kate ni ga ka ni maapoo beerandi, ka ni ŋaaray ka ni suurandi hugoo woo ra, ³⁴ ma haŋajer i se beenaa ra, ma ni jamaa Izirayel zunuboo yaafa. M'i willi kate gandaa ra kaŋ n'n'a noo ngi baabey se.

³⁵ Nda beenaa daaba, de ncirpi si kaŋ, zama i na zunubu tee ma ne, nda i bere nongoo woo here ka ni ŋaaray, ka ni maapoo beerandi, ka ngi zunuboo naŋ ka kaa ni ga, zama n'n'i taabandi, ³⁶ ma haŋajer i se beenaa ra, ma ni tamey nda ni jamaa kaŋ ti Izirayel zunuboo yaafa. Ma fondo henna cebe i se kaŋ i ga hima k'a gana, ni gandaa kaŋ n'n'a noo ni jamaa se sanda tubu noo ncirpi.

³⁷ Nda heray kaa gandaa ra, wala sorfa, wala kogay, wala ka dumari-izey funbandi, wala ndoo, wala ndoo-ize, wala nda iberi kaa ka ni jamaa wanga k'a daŋ game k'a dii nga gandaa koyrawey ra, nda dori dumi kul kaŋ no, wala wirci dumi kul kaŋ no, ³⁸ nda ni jamaa Izirayel boro foo wala ni jamaa kul binoo hanse ka maray, nda a na ni ŋaaray ka ni suurandi, nda a na nga kabey jer hugoo woo here ka ni ŋaaray, ³⁹ ma haŋajer a se beenaa ra kaŋ ti ni gorodogoo. Ma yaafa, goy ka boro foo kul bana ka sawa nda nga teegoyoo, zama n'ga bine bay, nda cimi, ni hinne no ma adamize kul binoo bay. ⁴⁰ Nda woo teendi, i ga hunbur ni jirbey kul kaŋ i g'i tee gandaa ra kaŋ n'n'a noo ir baabey se.

⁴¹ Taka follokaa no yawoo se kaŋ man'ti ni jamaa Izirayel boro. Nda a kaa ka hun nongu mooro ra ni maapoo sabbu se, ⁴² zama i ga kaa ka maa ni maa beeroo, nda ni kabe gaabantaa hinoo, nda a bere hugoo woo here ka ni ŋaaray, ⁴³ ma haŋajer a se beenaa ra kaŋ ti ni gorodogoo. Haya kul kaŋ nda a na ni ŋaaray, m'a tee a se

^h8.25 Zamnaa 2.4.ⁱ8.29 Alhukumoo 12.11.

hala laboo kul jamawey ma ni maapoo bay, ka hunbur ni sanda takaa kaŋ nda ni jamaa Izirayel ga hunbur ni, i ma bay mo kaŋ hugoo woo kaŋ ay n'a cin, ni maapoo no ma ciyandi a ga.

⁴⁴ Waati kaŋ ni jamaa fatta ka koy nga iberoo wongu, a ma tee nongu kul kaŋ ra n'n'i sanba, nda i bere koyraa here kaŋ n'n'a suuba nda hugoo here kaŋ ay n'a cin ni maapoo ga, nda i na ni, Abadantaa ŋaaray, ⁴⁵ beenaa ra, haŋajer ngi ŋaarayroo nda ngi suurandiyanoo se ka ngi almuraadoo hanse.

⁴⁶ Nda i na zunubu tee ma ne, zama boro sii no kaŋ si zunubu tee, nda ni futu i ga k'i daŋ ngi iberey kabey ra kaŋ hin ey, ka koy nda ey ngi gandaa ra k'i daŋ tamtaray, a ma tee iberi ganda mooro wala imaana, ⁴⁷ i diyandi ka koy nda ey gandaa kaŋ no ra, nda no din ra i na lakkal barmay, nda i *tuubi ka ni suurandi borey kaŋ n'i daŋ tamtaray gandaa ra, ka nee: «Ir na zunubu tee, ir na laybu tee, ir na goy futu tee, ⁴⁸ gandaa kaŋ ra i goo kaŋ ra ngi iberey koy nda ey, nda i tuubi ka kaa ni ga nda ngi binoo kul, nda ngi hundoo kul, ka bere gandaa here, gandaa kaŋ n'n'a noo ngi baabey se, de mo i bere koyraa here, koyraa kaŋ n'n'a suuba, ka bere hugoo here kaŋ ay n'a cin ma ne, ka ni ŋaaray, ⁴⁹ beenaa ra kaŋ ti ni gorodogoo, haŋajer ngi ŋaarayroo nda ngi suurandiyanoo se ka ngi almuraadoo hanse. ⁵⁰ Yaafa ni jamaa se kaŋ na zunubu tee ma ne, goy futu kul kaŋ i n'a tee, m'a kul yaafa i se, ma naŋ borey kaŋ n'i tee tam ma hinna i se, ⁵¹ zama ni jamaa no, ni tuboo no kaŋ n'n'i fattandi Misira kaŋ tee war se ma nee guusu kaŋ ra guuru ga mennandi.

⁵² Suuri ka lakkal daŋ ni tamoo suurandiyanoo se nda ni jamaa Izirayel suurandiyanoo se, waati kul kaŋ i na ni maapoo cee, ma haŋajer ir se, ⁵³ zama ni ti ir Koyoo, Abadantaa, ni no k'ir suuba k'ir kaa aduŋŋa jama cindey kul ra k'ir tee ni wane, takaa kaŋ nda n'n'a har nda ni tamoo Musa waatoo kaŋ n'n'ir baabey fattandi Misira.»

Sulaymaana gaara jamaa se

⁵⁴ Waatoo kaŋ Sulaymaana na ŋaarayroo nda suurandiyanoo woo kul tee Abadantaa se ka ben, a tun ka hun Abadantaa sargari tonadogoo jine kaŋ ra a cindi ka sonbu ka kabey jer beene ka Irkoy ŋaaray. ⁵⁵ Woo banda ga, a tun ka kay, a na jinde jer ka gaara Izirayel jamaa kul se ka nee: ⁵⁶ «Albarka ma bara Abadantaa se kaŋ na nga jamaa Izirayel noo hunanzamay sanda takaa kaŋ nda a n'a har! Senni henney kul kaŋ a n'i har nda nga tamoo Musa, haya kul mana cindi i ra kaŋ mana tee. ⁵⁷ Yala Abadantaa, ir Koyoo ma cindi ir bande sanda takaa kaŋ nda a cindi ir baabey bande, a mas'ir naŋ, a mas'ir fur. ⁵⁸ A m'ir biney ka koy nga here hala ir ma nga fondawey kul gana, ir ma nga yaamarey, nda nga hantumey, nda nga hantumey kaŋ kayandi dii kaŋ nda a n'ir baabey yaamar. ⁵⁹ Senney wey kul kaŋ ay n'i har Abadantaa jine kaŋ ti suurandiyaney, i ma cindi Abadantaa, ir Koyoo jine cijin nda zaari, a ma nga tamoo nda nga jamaa Izirayel faaba, haya kul kaŋ ay i ga too, waati kul a m'a hanse i se. ⁶⁰ Nda woo teendi, dumeŋ kul kaŋ goo laboo ga, ga bay kaŋ Abadantaa ti Irkoy, nga dumaa ga koy tana sii no. ⁶¹ Woo se, war ma hawa Abadantaa, ir Koyoo ga nda war biney kul, ka hanga nga hantumey, ka nga yaamarey dii, sanda takaa kaŋ war goo m'a tee hō.»

Sargarey kaŋyaŋ kaandi Abadantaa se

(Taarikey 2to 7.4–10)

⁶² Kokoyoo Sulaymaana nda Izirayel kul na sargari kaa Abadantaa se. ⁶³ *Alaafiya teendi sargarey kaŋ Sulaymaana n'i kaa Abadantaa se man'ti kala haw kobsi zenber waranka cindi hinka (22.000), feejeŋ nda hanciney cere ra mana tee kala alman boŋ zenber zangu nda zenber waranka (120.000). Takaa woo no kokoyoo nda Izirayel borey kul n'a tee ka Abadantaa *hugoo goyoo feeriyanoo tee. ⁶⁴ Han follokaa din da,

kokoyoo na batumaa gamoo kaŋ goo Abadantaa hugoo jine daŋ jere ga Abadantaa se, a na *sargari kukurantey, nda *taasu sargarey, nda alaafiya teendi sargarey maaney kaa no din, zama alhan sargari tonadogoo kaŋ goo Irkoy hugoo jine kacca sargari kukurantey, nda taasu sargarey, nda alaafiya teendi sargarey maaney se.

⁶⁵Alwaatoo din, Sulaymaana na *Tendewey jingaroo tee, nda Izirayel kul. K'a dii za Hamat koyraa mijoo ga hala Misira gooroo do, alžama beeri kaa ka margari tee Abadantaa, ir Koyoo jine. I na margaroo tee jirbi iyee, nga banda ga, i yee ka jirbi iyee tana tee, woo ti cere ra jirbi woy cindi taaci (14). ⁶⁶Jirbiyye hinkantoo woo subaa ra, Sulaymaana na jamaa sallama. I gaara kokoyoo se jina i koy ngi do. I ga jaali, biney ga kan nda haya henney kul kaŋ Abadantaa n'i tee nga tamoo Dawda nda nga jamaa Izirayel se.

Abadantaa yee koyne ka nga boŋ cebe Sulaymaana se

(*Taarikey 2to 7.11–22*)

9¹ Sulaymaana na Abadantaa *hugoo nda kokoyoo hugoo cin, a na haya kul kaŋ a ga baa nga m'a tee, tee ka ben. Waatoo kaŋ a na wey tee, ² Abadantaa na nga boŋ bangandi Sulaymaana se cee hinkantoo sanda takaa kaŋ nda a na nga boŋ bangandi a se Gabawoŋ. ³ Abadantaa nee a se: «Ay maa ni ŋaarayroo nda suurandiyanoo kaŋ n'n'i har ya ne. Hugoo kaŋ n'n'a cin, ay n'a tee nongu henanante k'ay maŋoo daŋ a ga hala abada, waati kul ay g'a lakkal, ay binoo goo a se. ⁴ Ni, nda ni dira ay jine sanda takaa kaŋ nda ni baabaa Dawda dira ay jine nda bine henanante nda ŧerretaray, ka hayaa tee nda takaa hunday kaŋ nda ay na ni yaamar, nda n'n'ay hantumey nda ay hantumey kaŋ kayandi dii, ⁵ ay ga ni kokoytaraa tabatandi Izirayel boŋ hala abada ka sawa nda woo kaŋ ay n'a har ni baabaa Dawda ga waatoo kaŋ ay nee: «N'si jaŋ ni hayroo ra boro kaŋ ga goro Izirayel borey kokoy gorodogoo ra.» ⁶ Amma nda war mooru ay ga, war nda war hayrey, nda war mana yadda ka dira nda ay yaamarey nda ay hantumey kaŋ ay n'i daŋ war jine, nda war koy koy tanayaŋ gana ka sujudu i se, ⁷ war, Izirayel borey, ay ga war kaa laboo ra kaŋ ay n'a noo war se, hugoo kaŋ ay n'a daŋ jere ga k'a kayandi ay maŋoo se, ay si yee ka bag'a koyne, Izirayel ga tee yaasayhaya nda haarayhaya dumey kul game. ⁸ Hugu daržantaa woo kayriroo, boro kul kaŋ kaa ka bisa a jere, bora g'a guna nda kayfi ka wisi ka nee: «Macin se Abadantaa na takaa woo tee gandaa woo nda hugoo woo se?» ⁹ Borey ga zaabi ka nee: «I nka banda bere Abadantaa se, ŋgi Koyoo kaŋ na baabey fattandi Misira gandaa ra. I koy hanga koy tanayaŋ ka sujudu i se k'i gana. Woo se Abadantaa kate i ga bonaa woo kul.»»

Goy tanayaŋ kaŋ Sulaymaana n'i tee

(*Taarikey 2to 8.1–18*)

¹⁰ Jiiri waranka (20) no Sulaymaana n'a tee ka hugu hinkaa cinayanoo benandi: Abadantaa *hugoo nda kokoyoo hugoo. ¹¹ *Sedere bundoo, nda sipres bundoo, nda wura hinnaa kaŋ Sulaymaana ga bag'ey, Tir kokoyoo kaŋ ti Hiram n'i kul noo a se, Sulaymaana na Hiram noo koyra waranka (20) Galile gandaa ra. ¹² Hiram hun Tir ka kaa ka dii koyrawey kaŋ Sulaymaana n'i noo nga se, koyrawey mana kan a se. ¹³ A nee: «Ag'armaa, koyrawey wey no ni yadda k'i noo ya ne wala?» Hiram na no din maŋoo daŋ Kabul gandaa (maanaa «ganda kaŋ man'ti haya»), maŋoo woo da bara a ga hala hō. ¹⁴ Ka gar wura ton hinza nda jere no Hiram n'a sanba Sulaymaana se.

¹⁵ Borey kaŋ kokoyoo Sulaymaana n'i daŋ waazibi goy ra, ŋgi goyey ne: i na Abadantaa *hugoo cin, i na kokoyoo hunday hugoo cin, ka Milo dogoo^k hanse, ka Žerizalem cetaa cin, nda Hasor, nda Megido, nda Gezer. ¹⁶ Firawuuna kaŋ ti Misira kokoyoo žigi ka koy kaŋ Gezer koyraa ga k'a dii, nga koyraa borey kaŋyaŋ ti Kanaŋ borey, a n'i wii, a na nuune daŋ koyraa ra k'a tee boosu. Woo banda ga, waatoo kaŋ nga ize woyoo nda Sulaymaana hiiji, a na koyraa noo nga ize woyoo se k'a tee a se gomni. ¹⁷ Sulaymaana na Gezer cin koyne, nda Bet-Horoŋ koyraa kaŋ goo ganda. ¹⁸ A na Balat mo cin koyne, nda Tadmor kaŋ goo saajoo ra, Žuda gandaa ra, ¹⁹ nda nga koyrawey kul kaŋ ra a ga jinay fanji, nda koyrawey kaŋ ra nga bari torkawey nda nga baryey goo. Cinari kaŋ a ga baa nga m'a tee, a n'i kul tee Žerizalem, nda Libaŋ, nda gandaa kul kaŋ goo nga hinoo cire. ²⁰ Dumiyay cindi gandaa ra kaŋ ti Amor borey, nda Heti borey, nda Ferezi borey, nda Hewi borey, nda Žebus borey, i man'ti Izirayel boro. ²¹ Dumey wey ka cindi gandaa ra, wey kaŋ Izirayel borey mana

^j9.5 Zamnaa 2.4.

^k9.15 Milo dogoo maanaa ti i n'a too nda labu.

hin k'i halaci sōy. Wey din no Sulaymaana n'i daɗ waazibi goyyan ra, i cindi woo da ra hala hō. ²² Amma Sulaymaana mana Izirayel boro kul tee tam. A n'i tee wongu-ize, a na affooyan tee nga goykey, a na affooyan tee nga wongu-izey jineborey, ka affooyan tee nga bari torkawey jineborey, ka affooyan tee nga baryey jineborey. ²³ Ngi ti lakkalkey boɗkooney. Goykaw-izey kan ga waazibi goyey tee Sulaymaana se goykaw jineborey hinnaa ti zangu guu nda woyguu (550), ngi no ma jamaa goyey hawgay.

²⁴ Waatoo kan Firawuuna ize woyoo kan Sulaymaana hiiɗi a hun Dawda koyraa ra ka gana ka koy nga hugoo ra kan Sulaymaana n'a cin a se, a na nongoo mo cin kan se i ga nee Milo¹.

²⁵ Cee hinza jiiroo ra no Sulaymaana ga *sargari kukuranteyan nda *alaafiya teendi sargariyan kaa sargari tonadogoo ga kan a n'a cin Abadantaa se, a ga dugu mo dullandi sargari tonadogoo ga kan goo Abadantaa jine. Takaa woo nda a na Abadantaa hugoo tee ka ben.

²⁶ Kokoyoo Sulaymaana na harihii beeriyan hanse Esiyon-Geber koyraa ra, Elat koyraa jere, Kakaarey teekoo miɗoo ga, Edom gandaa ra. ²⁷ Hiram na nga borey sanba i ma koy Sulaymaana borey gaa ngi harihii goyoo ra, goniyan no harihii zurandiyan ra. ²⁸ I na harihiyey zurandi ka koy Ofir gandaa ra, i na wura kan bisa ton woy cindi taaci (14) zaa no din ka koy nda ey kokoyoo Sulaymaana do.

Šeba kokoy woyoo kaa ka Sulaymaana foo

(Taarikey 2to 9.1–21)

10¹ Šeba gandaa kokoy woyoo maa maanoo kaŋ Sulaymaana duu a Abadantaa albarkaa ra, woo se a kaa Sulaymaana do k'a sii k'a haa ka dii nga lakkaloo. ²Kokoy woyoo kaa Žerizalem, nga nda jama beeri kaŋ goo a bande, nda yooyan kaŋ ga haya hew kaanayan, nda wura boobo-boobo, nda tondi hay šendayan ga jeeje. A kaa Sulaymaana do ka haya kul kaŋ goo nga binoo ra har a se. ³Haya kul kaŋ nda a na Sulaymaana haa, Sulaymaana n'a kul zaabi. Nga haaayaney kul ra, affoo kul sii no kaŋ šendi kokoyoo se kaŋ a mana nga zaaboo noo. ⁴Šeba kokoy woyoo dii Sulaymaana lakkaloo kul, kokoy hugoo kaŋ a n'a cin mo a dii a, ⁵nda ŋaahayey kaŋ gorandi, nda nga borey gorodogey, a dii mo goykey goy takaa nda ngi bankaarawey, nda nga haŋhaya hansekey, a dii mo nga *sargari kukurantey kaŋ ga kaandi Abadantaa *hugoo ra. Waatoo kaŋ a dii woo kul, a kayfi, a gaaya. ⁶Woo ga, a nee kokoyoo se: «Waatoo kaŋ ay goo ay gandaa ra, woo kaŋ ay maar'a ni goyey ga nda ni lakkaloo ga, cimi no. ⁷Ay mana naanay woo kaŋ ga harandi, kala agay hunday kaa ka dii a nda ay moyey. Nda cimi, woo kaŋ harandi ya ne ni ga si too ba jeroo. Woo kaŋ ay maar'a, ni lakkaloo nda ni almanoo bisa a pew. ⁸Ni borey nda ni tamey maakaan, zama i goo ni jere waati kul ka maa ni lakkal šenney. ⁹Albarka ma bara Abadantaa, ni Koyoo se, kaŋ ni kan a se, a na ni gorandi Izirayel fuulaa ra, zama a ga baa Izirayel hala abada. A na ni tee kokoy hala ma goy nda cimi nda šerretaray.»

¹⁰Woo banda ga, Šeba kokoy woyoo na Sulaymaana beerandi k'a noo wura ton hinza nda jere, nda haya hew kaanayan boobo-boobo, nda tondi hay šendayan. Haya hew kaanaa hinnaa kaŋ a n'a noo Sulaymaana se, boro kul mana kate nga cine koyne.

¹¹Koyne mo Hiram harihiyey kaŋ koy Ofir gandaa ra ka wura ceeci, i kate ngi bande mo santal bundu hay šenda boobo-boobo nda tondi hay šendayan. ¹²Kaŋ i too kate, kokoyoo na santal bundey daŋ beene Abadantaa hugoo ga nda kokoyoo hugoo ga, a na kuntijiyan nda kurbuyan tee donkey se. Santal bundey wey cine mana yee ka kaa, i mana yee ka diyandi hala hō zaaroo.

¹³Haya kul kaŋ Šeba kokoy woyoo bag'a k'a haa, kokoyoo Sulaymaana n'i kul noo a se, kokoyoo na kabedoonay ka gomniyan tonton a se. Woo banda ga, nga nda nga borey willi ka koy ngi gandaa ra.

Sulaymaana almanoo nda nga daržaa

(Taarikey 2to 1.14–17; 9.13–28)

¹⁴Wuragoo kaŋ Sulaymaana ga duu a jiiri foo kul ra man'ti kala wura ton waranka (20) ¹⁵kaŋ sii hayaa ra kaŋ a ga duu a maamalakey, nda neerekey, nda Arabi gandaa kokoyey kul ga, nda hayey kaŋ a g'i dii gandaa gofornerey ga.

¹⁶Kokoyoo Sulaymaana na koray beeri zangu hinka (200) tee, affoo kul, a man'a kar kala nda wura kilo iddu cine, ¹⁷nda koray kaccu zangu hinza (300), affoo kul, a n'a kar nda wura kilo foo nda jere cine. Kokoyoo n'i daŋ hugoo ra kaŋ se i ga nee «Libaŋ hawsa guzubaa».

¹⁸Kokoyoo na kokoy gorodoo beeri tee nda tarkunday hije, a n'a daabu nda wura alhakiika. ¹⁹Kokoy gorodogoo goo nda tintim ize iddu, beenehero mma gunguti ka koy banda here, kabeyan goo kokoy gorodogoo caraw hinka bande, ganjihayla hinka ga kay kabey jere. ²⁰Ganjihayla woy cindi hinka (12) goo tintim idduwaa caraw hinkaa bande. Kokoy gorodogoo din cine mana bay ka teendi kokoytaray kul se.

²¹ Kokoyoo Sulaymaana hanpotey kul man'ti kala wura. Nga hugoo kan se i ga nee «Liban hawsa guzubaa» nja jinawey kul mana teendi kala wura alhakiika ra. Haya kul sii i ra kan teendi nda nzorfu kaaray, zama Sulaymaana waatoo ra nzorfu man'ti baffoo. ²² Kokoyoo goo nda harihii beeriyan kan ga koy Tarsis koyraa ra. Nga harihii zurandikey nda Hiram harihii zurandikey ga naaru cere bande teekoo bon. Jiiri hinza kul harihii beerey ga kate wura, nda nzorfu kaaray, nda tarkunday hiye, nda foono, nda ciraw dumi henna.

²³ Kokoyoo Sulaymaana duu maa ka bisa laboo kokoyey kul, nga almanoo nda nga lakkaloo maaganda. ²⁴ Adujja kul ga ceeci ka dii Sulaymaana hala lakkaloo kan Irkoy n'a noo a se, nga ma maa a se. ²⁵ Ngi affoo kul ga kate nga gomnoo k'a noo a se, jinayyan kan teendi nzorfu kaaray, nda wura ra, nda bankaarayyan, nda wongu jinayyan, nda haya hew kaanayan, nda bariyan, nda lanbaanayan. Jiiri ka kaa jiiri, takaa woo no.

²⁶ Sulaymaana na bari torkayan nda bari kaarukawayan marga, torke zenber foo nda zangu taaci (1.400) bara a se, nda bari kaarukaw zenber woy cindi hinka (12.000). A na affooyan sanba koyrawey ra kan ra nga torkawey goo, a na jerey jisi nga jere Zerizalem. ²⁷ Kokoyoo na nzorfu kaaray boobandi Zerizalem ni mma nee labu. *Sedere tuurey mo boobo gandaa ra, sanda takaa kan nda jeejayyaney goo hondey gandaa here ra. ²⁸ Sulaymaana baryey si hun a se kala Misira gandaa nda Silisi gandaa ra. Kokoyoo maamalakey no ma koy i day Silisi ka kate ey. ²⁹ Torkawey kan ga hun Misira, affoo kul hayoo man'ti kala nzorfu kaaray tamma zangu iddu (600), bari foo hayoo man'ti kala nzorfu kaaray tamma zangu nda woyguu (150). Maamalakey ga kate bariyan k'i neere Heti borey kokoyey nda Siiri borey kokoyey se.

Sulaymaana na banda bere Abadantaa se

(Taarikey 2to 11.18—12.1)

11 ¹ Kokoyoo Sulaymaana na dumi tanayanj woy boobo bajoo zaa, k'i tonton Firawuuna ize woyoo ga. Mowab boro wooyanj goo i ra, nda Amoj boro wooyanj, nda Edom boro wooyanj, nda Sidonj boro wooyanj, nda Heti boro wooyanj. ² Woyey wey mana hun kala ganda tanayanj ra, ka gar Abadantaa nka nee Izirayel borey se: «War masi hiiji i ra, ngi mo masi hiiji war ra, nda man'ti woo, šikka sii kanj i ga war biney bere, war ma ngi koyey gana.»^m Amma woo kul, kokoyoo Sulaymaana koy bag'ey ka denji i ga. ³ A goo nda woy zangu iyye (700) kanj ti kokoy-ize wooyanj nda woy zangu hinza (300) kanj ti *wahayyanj. Nga woyey na binoo bere. ⁴ Waatoo kanj Sulaymaana kaa ka žen, nga woyey na binoo bere k'a ka koy koy tanayanj bande. Woo ga, binoo mana yee ka hanga Abadantaa, nga Koyoo hinne, sanda takaa kanj nda nga baabaa Dawda hanga Irkoy nda nga binoo kul. ⁵ Sulaymaana na Sidonj borey koy woyoo kanj ti *Astarte gana, a na Amoj borey koy harramantaa kanj ti Milkom mo gana. ⁶ A na goy futu tee Abadantaa jine. A mana Abadantaa gana nda fondaa, sanda takaa kanj nga baabaa Dawda n'a tee. ⁷ Tondi hondoo kanj ga Žerizalem waynahunay here tenje, kokoyoo koy tooru ganadoo cin no din Kemoš se kanj ti Mowab borey koy harramantaa, a na affoo mo cin Molok se kanj ti Amoj borey koy harramantaa. ⁸ A cindi takaa din da a ga tooru ganadoo cin nga woyey kul se kanjanj ti dumi tanayanj hala i ma dugu dullandi nda ka sargari kaa ngi koyey se.

⁹ Abadantaa futu Sulaymaana ga, zama a na nga binoo bere ka mooru Abadantaa kanj ti Izirayel Koyoo kanj bangay a se cee hinka ¹⁰ ka šelanj a se haya ga kanj ti a masi hanga koy tanayanj. Amma woo kanj Abadantaa n'a har, Sulaymaana man'a tee. ¹¹ Woo ga, Abadantaa nee Sulaymaana se: «Zama n'na woo tee ka *amaanaa kanj ay n'a danj agay nda ni game nanj, hantumey kanj ay n'i noo ma ne, man'i dii, šikka sii ay ga kokoytaraa taa ni kone k'a noo ni tam foo se. ¹² Amma ni baabaa Dawda maaganda se ay s'a tee ni hunaroo ga. Ni iz'aru kone ay g'a taa. ¹³ Ay si kokoytaraa kul taa, ay ga ni iz'aru nanj fuulaa ra Izirayel alkabiila foo boŋ, ay tamoo Dawda maaganda nda Žerizalem maaganda kanj ti koyraa kanj ay n'a suuba.»

Sulaymaana nkuway hinkaa

¹⁴ Abadantaa na nkuway tunandi Sulaymaana se, bora man'ti kala Edom boro kanj ti Hadad. Edom kokoyoo hugoo boro no. ¹⁵ Zamanoo kanj kokoyoo Dawda ga Edom borey tangam, Dawda wongu-izey jineboraa kanj ti Žowab, kanj a ga koy Izirayel borey wongu-ize bukawey sutura, a na Edom arey kul wii.

¹⁶ Zamanoo din da ra, Žowab nda Izirayel wongu-izey kul cindi Edom hala handu iddu, a na Edom arey kul halaci. ¹⁷ Waatoo din Hadad zuru ka koy Misira, nga nda Edom boroyanj kanjanj ti nga baabaa goykawyanj. Waatoo woo, Hadad man'ti kala zanka aru sooga. ¹⁸ Hadad nda borey kanj goo a bande hun Majanj gandaa ra ka koy Paranj saajoo ra. I na Paranj arujanj kar ngi ga ka koy Misira kokoyoo Firawuuna do. Firawuuna n'i noo hugu foo, a n'i ŋandi, a n'i noo labu farru. ¹⁹ Hadad hanse ka duu alhormo Firawuuna do hala nongu kanj ra Firawuuna na nga wandoo Tapenes kanj ti kokoy woy woymaa hiijandi a se. ²⁰ Tapenes woymaa duu iz'aru Hadad se, a na maanoo danj Genubat. Tapenes na zankaa kaa waa Firawuuna hugoo ra, takaa din nda Genubat cindi Firawuuna hugoo ra, nga nda Firawuuna iz'arey.

²¹ Waatoo kanj Hadad goo Misira, a maa kanj Dawda koy nga hayragey gar alaahara, nga wongu-izey jineboraa kanj ti Žowab mo buu. Woo ga, Hadad nee Firawuuna se: «Nanj ya koy ay gandaa ra.» ²² Firawuuna nee a se: «Macin no ma

^m11.2 Fattaroo 34.15–16; Alhukumoo 7.3–4.

ni kuma ay do kaŋ se n'ga nee kaŋ n'ga koy ni gandaa ra?» Hadad nee a se: «Baffoo, amma woo kul, naŋ ya koy.»

²³ Irkoy yee ka nkuway foo tunandi Sulaymaana se. Bora man'ti kala Elyada iz'aroo Rezoŋ kaŋ zuru ka hun nga koyoo Hadadezer do kaŋ ti Soba kokoyoo. ²⁴ Zamanoo kaŋ kokoyoo Dawda na Hadadezer borey halaci, waatoo din no Rezoŋ na boroyaŋ tonton nga ga ka tee ngi jineboraa. Rezoŋ nda nga borey koy Damas koyraa ra ka goro no din ka laama. ²⁵ Rezoŋ tee Izirayel se nkuway Sulaymaana laamaa waatoo kul ra, ka tonton Hadad goy futaa ga. Rezoŋ konna Izirayel, a tee Siiri gandaa kokoyoo.

Žeroboham tureyanoo

²⁶ Nebat, Efrayim boro kaŋ ga hun Sereda, iz'aroo Žeroboham mo tun kokoyoo Sulaymaana se. A man'ti kala Sulaymaana tam. Baaboo buu ka paŋoo naŋ, paŋoo maŋoo ti Seruwa. ²⁷ Addaliloo ne kaŋ se a tun Sulaymaana se: waatoo woo a gar Sulaymaana goo ma nongoo kaŋ se i ga nee Milo^a cin ka nga baabaa Dawda koyraa cetaa folgoo daabu. ²⁸ Žeroboham man'ti kala aru kaŋ ga gaabi a ga albarka. Sulaymaana dii aru soogaa woo goyoo, a n'a tee jineboro Isufi borey se kaŋ go waazibi goy ra. ²⁹ Han foo Žeroboham fatta Žerizalem ka koy sawa nda Irkoy annabi foo kaŋ maŋoo ti Ahiya kaŋ si hun kala Silo. Bankaaray taji goo jindoo ra. Aru hinkaa woo hinne na cere kubay hawsaa ra. ³⁰ Bankaaray tajoo kaŋ goo Ahiya jindoo ra, Ahiya n'a dii k'a dunbu-dunbu k'a tee dunbu woy cindi hinka (12). ³¹ A nee Žeroboham se: «Dunbu woy (10) zaa, zama hayaa ne kaŋ Abadantaa, Izirayel Koyoo n'a har, a nee: «Nga ne, ay ga kokoytaraa taa Sulaymaana kone ka ni gorandi kokoytaraa ra Izirayel alkabiila woy (10) boŋ. ³² Amma alkabiila foo ga cindi a kone ay tamoo Dawda maaganda, nda Žerizalem maaganda, koyraa kaŋ ay n'a suuba Izirayel alkabiilawey koyrawey kul ra. ³³ Ay ga woo tee, zama i nk'ay fur ka koy sujudu Sidon borey koy woyoo jine kaŋ ti *Astarte, nda Mowab borey koyoo kaŋ ti Kemoš, nda Amoj borey koyoo kaŋ ti Milkom, i mana yadda ka dira ay fondawey ra ka haya tee kaŋ ga henan ay jine k'ay hantumey nda ay hantumey kaŋ kayandi dii sanda takaa kaŋ Dawda, Sulaymaana baabaa n'a tee. ³⁴ Amma ay si kokoytaraa kul taa Sulaymaana kone, ay g'a naŋ boŋkoynitaraa ra hala nga buuyan ga. Ay si woo tee kala ay tamoo Dawda maaganda kaŋ ay n'a suuba, zama nga, a n'ay yaamarey nda ay hantumey dii. ³⁵ Ay ga kokoytaraa taa Sulaymaana iz'aroo kone k'a noo ma ne, maanaa n'ga duu alkabiila woy (10) ka tee i se kokoy. ³⁶ Ay ga alkabiila foo noo Sulaymaana iz'aroo se a ma tee a se kokoy hala ya naŋ ay tamoo Dawda hayroo boro ma cindi kokoytaraa ra waati kul ay jine Žerizalem, koyraa kaŋ ay n'a suuba k'ay maŋoo daŋ a ga. ³⁷ Ay ga ni zaa ka ni gorandi kokoytaraa ra Izirayel boŋ, haya kul kaŋ kan ma ne m'a laama. ³⁸ Šenney kaŋ ay g'i har ma ne, nda ni yadda ka haŋajer i kul se, ka yadda k'ay fondaa gana, ka haya tee kaŋ ga henan ay jine, k'ay hantumey nda ay yaamarey dii sanda takaa kaŋ ay tamoo Dawda n'a tee, woo ra ay ga cindi ni bande ka ni hugoo borey cindandi kokoytaraa ra waati kul, sanda takaa kaŋ ay n'a tee Dawda se. Ay ga Izirayel noo ma ne. ³⁹ Ay ga Dawda banda-ka-zunboo kaynandi, amma man'ti hala abada.»

⁴⁰ Woo banda ga, Sulaymaana ga ceeci ka Žeroboham wii. Žeroboham tun ka zuru ka koy Misira, Šišak do kaŋ ti Misira kokoyoo. A cindi Misira hala Sulaymaana buuroo ga.

Sulaymaana buuyanoo*(Taarikey 2to 9.29-31)*

⁴¹ Sulaymaana teegoyey cindey, hayey kul kanj a n'i tee, nda nga lakkalkoynitaraa, i hantumandi Sulaymaana teegoyey citaaboo ra. ⁴² Waatoo kanj Sulaymaana n'a tee a ga goro Žerizalem kokoytaraa ra Izirayel gandaa kul boŋ man'ti kala jiiri woytaaci (40). ⁴³ Woo banda ga, Sulaymaana koy nga hayragey gar alaahara. I n'a sutura nga baabaa Dawda koyraa ra. Nga iz'aroo Roboham tee kokoy dogoo ra.

Roboham mana hanjajer Izirayel jamaa se

(Taarikey 2to 10.1–15)

12¹ Roboham koy Šekem koyraa ra, zama Izirayel kul nka koy no din k'a tee kokoy. ² Waatoo kaŋ Nebat iz'aroo Žeroboham maa šennoo, a gar a goo Misira, zama a nka zuru kokoyoo Sulaymaana se ka koy tugu no din. Žeroboham cindi Misira.³ ³ I koy a cee a ma kaa. Žeroboham nda Izirayel jamaa kul marga ka koy šelaŋ Roboham se ka nee: ⁴ «Ni baabaa hanse ka jeraw fur ir boŋ. Ni, kaa ir se gaabi goyoo woo ra nda jeraw beeroo woo ra kaŋ ra ni baabaa n'ir daŋ, woo ra ir ga alhaadimay ma ne.» ⁵ Roboham nee i se: «Wa koy jina, ne nda jirbi hinza war ma willi kate ay do.» Borey tun ka koy.

⁶ Boro beerey kaŋ ti gandaa jineborey waatoo kaŋ Roboham baabaa Sulaymaana ga huna, kokoyoo Roboham n'i haa ka nee: «Macin ti hoyraa kaŋ war g'a noo ya ne kaŋ nda ay ga jamaa woo zaabi?» ⁷ I šelaŋ a se ka nee: «Hō, nda ni yadda ka goy jamaa woo se k'i zaabi nda šenni henna, i ga tee ni tamey waati kul.»

⁸ Amma Roboham wanji boro beerey hoyraa ga kaŋ i n'a noo a se. Aru soogey kaŋ ti nga alwaddaa, wey kaŋ goo a jere, a n'i haa. ⁹ A nee i se: «Macin ti war hoyraa? Macin nda ir ga hima ka borey wey zaabi? I nee kaŋ jeraw beeroo kaŋ ay baabaa n'a daŋ ngi ga, ya kaa a ra.» ¹⁰ Aru soogey kaŋ ti nga alwaddaa šelaŋ a se ka nee: «Borey wey kaŋ ga nee ma ne kaŋ ni baabaa na jeraw beeri fur ngi boŋ, ni, ma kaa a ra, koy šelaŋ i se ka nee kaŋ ni kabe-ize koddaa bisa ni baabaa centoo wargayan. ¹¹ Ay baabaa na jeraw beeri daŋ war ga, agay, ay ga tonton jeraa ga. Ay baabaa na war gooji nda barzuyan, agay, ay ga war gooji nda dontonyañ.»

¹² Jirbi hinzantoo hane Žeroboham nda Izirayel jamaa kul koy Roboham do, sanda takaa kaŋ nda kokoyoo n'a har, a nka nee kaŋ jirbi hinza banda ga, i ma willi kate nga do. ¹³ Hoyraa kaŋ boro beerey n'a noo kokoyoo se, kokoyoo wanji a ga. A na jamaa zaabi nda šenni šendayan. ¹⁴ Hoyraa kaŋ aru soogey n'a noo a se, nga no a n'a har jamaa se ka nee: «Jeraw beeroo kaŋ ay baabaa n'a daŋ war ga, agay, ay ga tonton war se a ga, ay baabaa na war gooji nda barzuyan, agay, ay ga war gooji nda dontonyañ.» ¹⁵ Woo ga, kokoyoo mana hanjajer jamaa se. Nda cimi, woo kul mana hun kala Abadantaa do, hala šennoo kaŋ Abadantaa n'a har nda Silo boraa Ahiya mijoo k'a ka too Nebat iz'aroo Žeroboham do ma tabati.

Izirayel kokoytaraa zamna

(Taarikey 2to 10.16–11.4)

¹⁶ Waatoo kaŋ Izirayel kul dii kaŋ kokoyoo mana hanjajer ngi se, i nee kokoyoo se:

«Macin baa bara ir se Dawda do?

Tubuhaya sii ir se Yišay iz'aroo do.

Izirayel borey, ir ma koy ir do,

ni, Dawda hayroo, ni hunday ma lakkal daŋ ni hugoo se.»

A tee takaa din da, Izirayel borey koy ngi do. ¹⁷ Haya kaŋ ti Izirayel borey kaŋ goo Žuda koyrawey ra, Roboham n'i laama. ¹⁸ Kokoyoo Roboham na Adoram kaŋ ti waazibi goyey jineboraa donto. Amma Izirayel kul n'a warra nda tondi, a buu. Kokoyoo Roboham cahā ka žigi bari torka boŋ ka zuru ka koy Žerizalem. ¹⁹ Takaa woo nda Izirayel ture Dawda hugoo borey ga hala hō.

²⁰ Waatoo kaŋ Izirayel kul maa kaŋ Žeroboham willi kate, i donto ka alžamaa cee k'i marga ngi m'a gorandi kokoytaraa ra Izirayel kul boŋ. Žuda alkabiilaa hinne no ka cindi Dawda hugoo borey bande.

^{12.2} Žeroboham cindi Misira, Ebere šenni ra, almaganaa faa ti Žeroboham willi ka hun Misira, Taarikey 2to 10.2.

²¹ Waatoo kaj Roboham too Žerizalem, a na Žuda hugoo borey kul nda Benžamej alkabiilaa marga. A na wongaari boro zenber zangu nda zenber woyyaaha (180.000) zaa i ra hala i ma koy Izirayel hugoo borey wongu ka gandaa kul daŋ Sulaymaana iz'aroo Roboham kokoytaraa cire. ²² Amma Irkoy na šenni har Irkoy boraa Šemaya se ka nee: ²³ «Nee Sulaymaana iz'aroo Roboham se kaj ti Žuda kokoyoo, nda Žuda hugoo kul, nda Benžamej borey se, nda jamaa cindoo se: ²⁴ «Hayaa ne kaj Abadantaa n'a har, a nee: “War masi žigi ka koy war armye Izirayel borey wongu de! Wa willi, war affoo kul ma koy nga hugoo do, zama hayaa woo mana hun kala agay hunday do.”» Aywa, i na hanajer Abadantaa se, i willi ka koy ngi do sanda takaa kaj nda Abadantaa n'a har.

²⁵ Žeroboham na ceteyaj cin Šekem koyraa se kaj goo Efrayim tondi hondey ra ka goro a ra. Woo banda ga, a tun no din ka koy ceteyaj cin Penuwel koyraa se.

Žeroboham zunuboo

²⁶ Žeroboham nee nga boŋ se: «Sohō kokoytaraa mma yee Dawda hugoo borey se, ²⁷ zama nda jamaa woo žigi ka koy Žerizalem ka sargari kaa Abadantaa *hugoo ra, ngi biney ga bere ka hanga ngi koyoo Roboham kaj ti Žuda kokoyoo. Nda a tee takaa woo, i g'ay wii ka willi Žuda kokoyoo Roboham bande.» ²⁸ Kokoyoo na hoyray ceeci. Woo banda ga, a na yagaw hinka tee nda wura, a nee jamaa se: «War hanse ka koy Žerizalem. War koyey ne ti woo! Ngi ka war žigandi ka hun Misira gandaa ra.» ²⁹ A na yagaw foo daŋ Betel koyraa ra, a na affaa daŋ Dan koyraa ra. ³⁰ Woo tee addalil ka jamaa daŋ zunubu ra, zama borey koy hala Dan ka yagaa din gana.

³¹ Žeroboham na huguyaj cin tooru ganadogey ra ngi koyey se, a na boroyaj zaa jamaa ra k'i tee *sargari juwalkawyaŋ, ka gar i man'ti Lewi ize. ³² Žeroboham na jingar zaari kayandi kaj ti handu yaahantoo jirbi woy cindi guwantoo (15to), a ga hima nda jingaroo kaj ga tee Žuda gandaa ra, nga hunday ga sargari kaa sargari tonadogoo ga. Woo no a n'a tee Betel. A na sargari kaa yagawey se kaj a n'i tee. Betel ra, a na sargari juwalkawyaŋ gorandi kaj ma sargari kaa tooru ganadogey ra toorey se kaj a n'i tee.

³³ Handu yaahantoo, jirbi woy cindi guwantoo (15to), a žigi ka koy sargari tonadogoo do kaj a n'a cin Betel, nga hunday ka handoo woo kayandi. A na hanoo din tee jingar Izirayel borey se, hanoo din, nga hunday no ma koy dugu dullandi sargari tonadogoo boŋ.

Irkoy boro foo koy Betel

13¹ Abadantaa na Irkoy boro foo donto ka hun Žuda gandaa ra ka kaa Betel koyraa ra. Waatoo kaŋ dontokaa too Betel, a gar Žeroboham goo ma kay a ga dugu dullandi sargari tonadogoo ga.² Irkoy bora kaati sargari tonadogoo ga nda takaa kaŋ nda Abadantaa n'a har a se, a nee: «Sargari tonadogoo, sargari tonadogoo, hayaa ne kaŋ Abadantaa n'a har, a nee: «Iz'aru ga kaa ka hayandi Dawda hugoo borey ra, maŋoo ti Žoziyas. *Sargari juwalkey kaŋ ga dugu sargarey kaa tooru ganadogoo woo ra, han foo Žoziyas ga sargari juwalkey hunday kaa sargari sargari tonadogoo boŋ. Woo banda ga, i ga adamize birey ton a ga.»³ Zaari follokaa din ra, Irkoy bora na tammaasa foo cebe, a nee: «Tammaasaa kaŋ ga cebe kaŋ ŝennoo woo mana hun kala Abadantaa do, nga ne ti woo: sargari tonadogoo woo ga waaru ka boosoo doori ganda.»

⁴ Waatoo kaŋ kokoyoo maa ŝennoo kaŋ Irkoy bora kaati k'a har Betel sargari tonadogoo ga, a na nga kaboo ŝerre sargari tonadogoo ga ka nee: «Wa aroo woo dii.» Amma Žeroboham kaboo kaŋ a n'a ŝerre Irkoy bora ga cindi takaa din da, a mana hin k'a zumandi koyne.⁵ Sargari tonadogoo waaru, boosoo kaŋ goo a ra mun ganda. Tammaasaa kaŋ Irkoy bora n'a har tee ka sawa nda ŝennoo kaŋ Abadantaa n'a har.⁶ Kaŋ woo tee, kokoyoo nee Irkoy bora se: «Ay g'a wiri ni ga, ma ni Koyoo, Abadantaa ŋaaray ya ne ka binoo yaynandi hala ya hin k'ay kaboo zumandi.» Irkoy bora na Irkoy ŋaaray, kokoyoo hin ka nga kaboo zumandi, kaboo yee nga taka ŝeenaa ga.

⁷ Kokoyoo nee Irkoy bora se: «Kaa ay hugoo ra ka ŋaa, nga banda ga, ay ga gomni tee ma ne.»⁸ Amma Irkoy bora nee kokoyoo se: «Ba nda n'n'ay noo ni hugoo jere faa, ay si koy ni do. Ay si haya kul ŋaa, ay si haya kul haŋ ne ra,⁹ zama Abadantaa nka ŝelaŋ k'ay yaamar ka nee: «Masi haya kul ŋaa, masi haya kul haŋ, ni williroo ga, masi yee nda fondaa kaŋ nda ni kaa.»¹⁰ Irkoy bora willi nda fondo tana, a mana yee nda fondaa kaŋ nda a kaa Betel.

Irkoy bora mana haŋajer Abadantaa se

¹¹ Aywa alwaatoo din, annabi aru ŝeena foo goo Betel koyraa ra. Irkoy bora, hayaa kaŋ a kaa k'a tee hanoo din Betel, nda ŝenney kul kaŋ a n'i har kokoyoo se, annabi aru ŝeenaa iz'arey kaa k'i kul deede ngi baabaa se.¹² Ngi baabaa nee i se: «Fondo foo nda a koy?» Annabi aru ŝeenaa iz'arey na fondaa cebe ngi baabaa se kaŋ nda Irkoy bora kaŋ hun Žuda koy.¹³ A nee nga iz'arey se: «W'ay farkaa soolu ya ne.» I na farkaa soolu a se, a kaaru a ga.¹⁴ A na Irkoy bora gaarandi, a n'a gar a ga goro tuurijaa beeri foo cire. A nee a se: «Ni ti Irkoy bora kaŋ hun Žuda?» Irkoy bora nee a se: «Agay no.»¹⁵ Annabi aru ŝeenaa nee a se: «Ir ma koy hugey do ma ŋaa.»¹⁶ Irkoy bora nee: «Ay si hin ka willi ni bande ka koy ni do. Ay si haya kul ŋaa wala ka hari haŋ ni bande nongoo woo ra,¹⁷ zama ay duu ŝenni ka hun Abadantaa do kaŋ nee: «N'si hima ka ŋaa wala ka hari haŋ nongoo din ra, fondaa kaŋ nda ni koy, n'si hima ka willi nda a.»¹⁸ Aru ŝeenaa nee a se: «Agay hunday man'ti kala annabi sanda ni. Almalayka ka Abadantaa ŝennoo ka too ay do ka nee ya ne: «Koy aroo do k'a ka willi ni do a ma ŋaayan ŋaa, a ma hari haŋ.» Nda cimi, aru ŝeenaa nka taari a se.¹⁹ Kaŋ Irkoy bora maa woo, a willi a bande ka ŋaa ka haŋ.

Abadantaa na Irkoy bora zukandi

²⁰ I goo ma goro ka ŋaa kaŋ Abadantaa na ŝenni har annaboo se kaŋ na Irkoy bora ka willi kate.²¹ A kaati ka nee Irkoy bora se kaŋ hun Žuda: «Hayaa ne kaŋ Abadantaa n'a har, a nee kaŋ mana yadda Irkoy ŝennoo ga, Abadantaa, ni Koyoo, ŝennoo kaŋ a n'a har ma ne, man'a dii.²² Ni willi ka kaa ka ŋaayan ŋaa ka hari haŋ

nongoo kaŋ ra Irkoy nee ma ne kaŋ masi ŋaa a ra, masi hari haŋ a ra. Woo se ni bukaa si huru ni baabey *saaraa ra.»

²³ Waatoo kaŋ Irkoy boraa ŋaa, a na hari haŋ ka ben, a na annaboo kaŋ n'a willandi farkaa soolu a se. ²⁴ Kaŋ Irkoy boraa goo ma koy, a kubay nda ganjihayla fondaa ra, ganjihaylaa n'a wii. Bukaa cindi a ga daaru fondaa ra. Farkaa ga kay jeroo ga no din, ganjihaylaa mo ga kay bukaa jeroo ga. ²⁵ Bisakawyaŋ dii bukaa kaŋ ga daara fondaa ra, ganjihaylaa ga kay a jere. I koy ŧennoo har koyraa ra kaŋ ra annabi aru ŧeenaa goo. ²⁶ Annaboo kaŋ na Irkoy boraa ka willi k'a kaa nga fondaa ra, waatoo kaŋ a maa woo, a nee: «Irkoy boraa no kaŋ mana haŋajer Abadantaa se. Abadantaa k'a noo ganjihaylaa se, ganjihaylaa na birey kayri k'a wii sanda takaa kaŋ nda Abadantaa n'a har a se.» ²⁷ Woo banda ga, a nee nga iz'arey se kaŋ i ma nga farkaa soolu nga se, i n'a soolu a se. ²⁸ A koy, a dii Irkoy boraa bukaa fondaa ra, farkaa nda ganjihaylaa ga kay bukaa jere. Ganjihaylaa mana bukaa ŋaa, a mana farkaa wii. ²⁹ Annabi aru ŧeenaa na Irkoy boraa bukaa zaa k'a fur nga farkaa ga k'a ka willi koyraa ra. A n'a hēe k'a sutura. ³⁰ Saaraa kaŋ a n'a soolu nga boŋ se, nga ra a na bukaa daŋ. Borey na nga buuroo hēe ka nee: «He ag'armaa!»

³¹ Suturayanoo banda ga, aru ŧeenaa nee nga iz'arey se: «Nda ay buu, w'ay sutura saaraa kaŋ ra Irkoy boraa goo, ay birey ma bara nga birey jere. ³² Zama ŧennoo kaŋ nda Abadantaa n'a donto a ma har Betel koyraa sargari tonadogoo nda *Samari koyrawey tooru ganadogey hugey se, ŧikka sii a ra kaŋ a ga tabati.»

Žeroboham mana ifutu naŋ

³³ Hayey wey banda ga, Žeroboham mana yee nga teegoy futaa se banda. Alkabiila kul kaŋ no, a na boroyaŋ tee tooru ganadogey *sargari juwalkey. Boro kul kaŋ ga baa nga ma tee sargari juwalkaw, a g'a gorandi sargari juwalyan goyoo ra tooru ganadogey ra. ³⁴ Woo tee Žeroboham hugoo borey zunuboo. Woo ka tee sabaabu nga hugoo borey halaci ka dere pew laboo ga.

Annabi Ahiya na Žeroboham iz'aroo buuroo har

14¹Alwaatoo woo ra, Žeroboham iz'aroo Ahiya wirci. ²Žeroboham nee nga wandoo se: «Ay g'a wiri ni ga, tun ni boŋ ga, ma ni boŋ bere taka kaŋ ra boro masi bay wala agay Žeroboham wandoo ti ni. Ma koy Silo koyraa ra, annaboo kaŋ ti Ahiya goo no din, nga no ka nee kaŋ ay ga tee gandaa woo se kokoy. ³Ma takula woy (10), nda gatoyaŋ, nda yuu kulba foo ka koy ni bande. Nda ni too a do, hayaa kaŋ ti zankaa alhabaroo, a g'a har ma ne.» ⁴Hayaa kaŋ Žeroboham n'a har, wandoo n'a tee. A tun ka koy Ahiya hugoo do, Silo koyraa ra. Ahiya hanse ka žen, moŋey mma bakam, a si hin ka dii koyne. ⁵Amma Abadantaa nee Ahiya se: «Guna, Žeroboham wandoo ne ma kaa ni do ka ni hāa nga iz'aroo misoo ra, zama iz'aroo nka sii nda baani. Nda a too ni do, ma woo nda woo har a se. Nda a kaa, a mma nga boŋ bere ka nga boŋ tee boro tana.»

⁶Waatoo kaŋ Ahiya maa woyoo cewey jindoo kaŋ too hugoo miŋoo ga, a nee: «Žeroboham wandoo, huru. Macin se n'ga ni boŋ bere ka ni tee boro tana? Ay dontandi ni do nda šenni šenda. ⁷Koy nee Žeroboham se: «Hayaa ne kaŋ Abadantaa, Izirayel Koyoo n'a har, a nee: "Ay na ni jer jamaa game, ay na ni tee boŋkoy ni ay jamaa Izirayel se. ⁸Ay na kokoytaraa taa Dawda hugoo borey kone k'a noo ma ne. Amma mana tee sanda ay tamoo Dawda kaŋ n'ay yaamarey dii, ka hanga agay nda nga binoo kul, ka haya hinne tee kaŋ ga henan ay jine. ⁹N'na goy futu tee ka bisa borey kul kaŋ bisa ni jine. Ni koy, n'na koy tanayaŋ tee ni boŋ se. N'na guuru mennandi k'a tee tooruyaŋ k'i gana, n'ay binoo tunandi. N'ay warra ni banda ga. ¹⁰Woo maaganda se, ay ga kate Žeroboham hugoo ga bone ka Žeroboham aru borey kul halaci, baŋna nda borcin Izirayel ra. Ay ga Žeroboham hugoo haabu sanda takaa kaŋ nda boro ga žiibi haabu hala a ma ben pat. ¹¹Žeroboham hugoo boro kaŋ buu koyraa ra, hanšey g'a ŋaa. Boro kaŋ buu ganjoo ra, beenaa cirawey g'a ŋaa. Woo ti hayaa kaŋ Abadantaa n'a har."»

¹²Ahiya nee woyoo se: «Aywa, ni, koy ni hugoo do. Za ni cewoo huru koyraa ra, ni izoo ga buu. ¹³Izirayel kul ga ni izoo hēe, i g'a sutura. Žeroboham borey ra, nga hinne no ma huru saaray ra, zama Žeroboham hugoo borey ra, nga hinne ra Abadantaa, Izirayel Koyoo dii haya henna. ¹⁴Woo banda ga, Abadantaa ga kokoy foo tunandi nga boŋ se k'a gorandi Izirayel boŋ kaŋ ga Žeroboham hugoo tuusu. Hanoo ne ma kaa. Macin no ay ga nee? A kaa ka ben! ¹⁵Abadantaa ga Izirayel kar hala a ma tee sanda kakaaru kaŋ ga zinji-zinji haroo ra. A ga Izirayel kaa labu henna ga kaŋ a n'a noo ngi baabey se, a g'i say-say ka koy Efrat isaa se banda, zama i nka bunduyaŋ sinji ngi boŋ se k'i tee tooru woy-boro kaŋ se i ga nee *Ašera, woo ti haya kaŋ na Abadantaa futandi. ¹⁶A ga Izirayel fur zunubey kaŋ Žeroboham n'i tee, de a na Izirayel kaŋandi i ra maaganda se.» ¹⁷Žeroboham wandoo tun ka koy. A willi Tirsaa. A mma too hugoo jindoo ga kaŋ zankaa buu. ¹⁸Izirayel kul n'a sutura, i n'a hēe ka sawa nda šennoo kaŋ Abadantaa n'a har nda nga tamoo, annabi Ahiya.

¹⁹Žeroboham teegoyey cindey, takaa kaŋ nda a na wongey tee, nda takaa kaŋ nga kokoytaraa tiya, i hantumandi Izirayel kokoyey teegoyey citaaboo ra. ²⁰Jiiri waranka cindi hinka (22) no Žeroboham n'a tee kokoytaraa ra. Woo banda ga, a koy nga hayragey gar alaahara. Nga iz'aroo Nadab tee kokoy dogoo ra.

Waatoo kaŋ Roboham ga Žuda laama

(*Taarikey 2to 12.1–16*)

²¹Sulaymaana iz'aroo Roboham tee Žuda gandaa se kokoy waatoo kaŋ a goo nda jiiri woytaaci cindi foo (41). A na jiiri woy cindi iyye (17) tee kokoytaraa ra, a si goro kala Žerizalem, koyraa kaŋ Abadantaa n'a suuba Izirayel alkabiilawey koyrawey

kul ra ka nga maapoo dan a ga. Jlanoo maapoo man'ti kala Naama, Amoj boro no. ²²Žuda borey na goy futu tee Abadantaa jine. I na zunubu tee ka bisa wey kaŋ ngi baabey n'i tee ka Abadantaa canseroo tunandi. ²³Ngii mo na tooru ganadooyan cin, ka tondi kayandi, i na bunduyan sinji tooru woyoo *Ašera maapoo ga hondu beerey kul ga nda tuuri firzi kul cire. ²⁴Ba arey kaŋ cindi ka zinaa tee tooru hugey ra goo gandaa ra. Dumey kaŋ Abadantaa n'i gaaray Izirayel borey jine, ngi almuahaley kul no i cindi k'i denden.

²⁵Roboham laamaa jiiri guwantoo ra, Misira kokoyoo Šišak koy Žerizalem tangam. ²⁶A na Abadantaa *hugoo almanoo nda kokoyoo hugoo almanoo zaa. A na hayaa kul zaa. Korawey kaŋ Sulaymaana n'i tee nda wura, a n'i kul zaa. ²⁷Kokoyoo Roboham na alhan korayyan tee dogey ra k'i talfi lakkalkey jineborey ga kaŋ ga kokoyoo hugoo mijoo lakkal. ²⁸Waati kul kaŋ kokoyoo koy huru Abadantaa hugoo ra, nga lakkalkey na korawey zaa ngi bande, woo banda ga, i g'i ka willi lakkalkey hugoo do.

²⁹Roboham teegoyey cindey, hayey kul kaŋ a n'i tee, i hantumandi Žuda kokoyey teegoyey citaaboo ra. ³⁰Waati kul wongu goo Roboham nda Žeroboham game. ³¹Woo banda ga, Roboham koy nga hayragey gar alaaahara. I n'a sutura nga baabey jere Dawda koyraa ra. Jlanoo maapoo ti Naama, Amoj boro no. Roboham iz'aroo Abiyam tee kokoy dogoo ra.

Waatoos kaj Abiyam ga Žuda laama

(Taarikey 2to 13.1–3, 22–23)

15¹ Nebat iz'aroo kaj ti Kokoyoo Žeroboham laamaa jiiri woy cindi yaahantoo (18to) ra, Abiyam tee Žuda gandaa se kokoy. ² A na jiiri hinza tee kokoytaraa ra, a si goro kala Žerizalem. ³ Naŋoo maŋoo ti Maaka, Abiŋalom ize woy no. ⁴ Zunubey kul kaj baaboo n'i tee za a mana kaa, nga da n'i kul cine tee. A mana hanga Abadantaa, nga Koyoo nda nga binoo kul sanda takaa kaj nda nga baabaa Dawda hanga Irkoy nda nga binoo kul. ⁵ Amma Dawda maaganda, Abadantaa, nga Koyoo ga naŋ Dawda iz'aru ma cindi dumaa ga kokoytaraa ra Žerizalem ra ka naŋ Žerizalem ma duu albarka. ⁶ Zama Dawda nka haya tee kaj ga henan Abadantaa jine. Hayaa kul kaj Abadantaa n'a yaamar nda a, a man'i hoo nga hunaroo kul ra, nda man'ti Heti bora Uri hayaa kaj tee.

⁶ Roboham aloomuroo kul ra, wongu goo nga nda Žeroboham game.

⁷ Abiyam teegoyey cindey, hayey kul kaj a n'i tee, i hantumandi Žuda kokoyey teegoyey citaaboo ra. Wongu goo Abiyam nda Žeroboham game. ⁸ Abiyam koy nga hayragey gar alaaahara, i n'a sutura Dawda koyraa ra, nga iz'aroo Asa tee kokoy dogoo ra.

Waatoos kaj Asa ga Žuda laama

(Taarikey 2to 14.1–2; 15.16–19; 16.1–6, 11–14)

⁹ Izirayel kokoyoo Žeroboham laamaa jiiri warankantoo (20to) ra, Asa tee Žuda gandaa se kokoy. ¹⁰ A na jiiri woytaaci cindi foo (41) tee kokoytaraa ra, a si goro kala Žerizalem. Kaaga woyoo maŋoo ti Maaka, Abiŋalom ize woy no. ¹¹ Asa na hayayanj tee kaj ga henan Abadantaa jine, sanda nga baabaa Dawda takaa. ¹² Arey kaj ga zinaa tee tooru hugey ra, a n'i kul gaaray k'i kaa gandaa ra. Toorey kul kaj nga hayragey n'i tee, a n'i kaa no din. ¹³ Haya kaj ti nga naa Maaka, a na kokoy naataraa fuulaa kaa a ga, zama a nka haya harramante kaj ti tooru tee Aŋera maŋoo ga. Asa na nga haya harramantaa kayri, a koy a ton Sederonj gooroo ra. ¹⁴ Amma tooru ganadogey mana ben, ba kaj se Asa hunaroo kul ra a hanga Abadantaa bande nda nga binoo kul. ¹⁵ A kate Abadantaa *hugoo ra hayey kaj nga baabaa n'i daŋ jere ga, nda hayey kaj nga hunday n'i daŋ jere ga, nzorfu kaaraa, nda wuragoo, nda jinay dumiyanj.

¹⁶ Wongu goo Asa nda Izirayel kokoyoo Bayeŋa game ngi hunaroo kul ra.

¹⁷ Izirayel kokoyoo Bayeŋa koy Žuda gandaa tangam. A na ceteyanj cin Rama se hala boro masi duu ka huru ka fatta Žuda kokoyoo Asa do. ¹⁸ Nzorfu kaaraa kul nda wuragoo kul kaj cindi Abadantaa hugoo alman jisidogoo ra nda almanoo kaj goo kokoyoo hugoo alman jisidogoo ra, Asa n'i kul zaa k'i talfi nga borey ga, a n'i sanba Siiri kokoyoo Ben-Hadad se, woo kaj baabaa maŋoo ti Tabrimonj, Tabrimonj baabaa ti Heziyonj. Ben-Hadad si goro kala Damas koyraa ra. Asa nee Ben-Hadad se: ¹⁹ «Amaana ma huru agay nda ni game sanda takaa kaj nda a goo ay baabaa nda ni baabaa game. Guna, ay ga nzorfu kaaray nda wura sanba ma ne sanda gomni. Woo ga, ma koy amaanaa hasara kaj goo ni nda Izirayel kokoyoo Bayeŋa game, woo ra a ga mooruy ay ga.» ²⁰ Ben-Hadad yadda kokoyoo Asa ŋennoo. A na nga wongu-izey jineborey sanba i ma koy Izirayel koyrawey tangam. I na Iyonj, nda Dan, nda Abel-Bet-Maaka koyrawey, nda Kineret laamaa kul, nda Neftali gandaa kul kar. ²¹ Waatoos kaj Bayeŋa maar'a, a fay nda ka Rama koyraa cetewey cin, a koy goro Tirsaa koyraa ra. ²² Woo ga, kokoyoo Asa na Žuda borey kul cee, boro sii no kaj a man'a cee, tondey kaj nda Bayeŋa ga Rama cin, nda bundey, a daŋ kaj borey ma koy i zaa kate. Kokoyoo Asa n'i kul marga ka Geba koyraa cetewey cin Benžamenj gandaa ra, a na Mispa koyraa cetewey mo cin.

²³ Asa teegoyey cindey kul, nga wongaaritaraa kul, nda haya kul kaŋ a n'a tee, nda koyrawey kaŋ a n'i cin, i hantumandi Žuda kokoyey teegoyey citaaboo ra. Amma waatoo kaŋ a žen cee dori duu a. ²⁴ Asa koy nga hayragey gar alaahara. I n'a sutura nga baabey jere, nga baabaa Dawda koyraa ra. Nga iz'aroo Žozafat tee kokoy dogoo ra.

Waatoo kaŋ Nadab ga Izirayel laama

²⁵ Žuda kokoyoo Asa laamaa jiiri hinkantoo ra, Žeroboham iz'aroo Nadab tee Izirayel se kokoy. A na Izirayel laama jiiri hinka. ²⁶ A na goy futu tee Abadantaa jine, fondaa kaŋ ra baaboo dira, nga no a hanga a. Zunuboo kaŋ ra baaboo na Izirayel kaŋandi, nga mo na woo din da dumoo tee. ²⁷ Ahiya iz'aroo Bayeša kaŋ ti Isakar alkabiilaa boro kaa ka hawandifutay Nadab ga. Han foo, waatoo kaŋ Nadab nda Izirayel kul na Gibetoŋ koyraa wanga k'a daŋ game k'a dii, Bayeša koy Nadab wii Gibetoŋ koyraa ra. Gibetoŋ, Filisti borey wane nda a. ²⁸ Bayeša mana Nadab wii kala Žuda kokoyoo Asa laamaa jiiri hinzantoo ra, a tee kokoy dogoo ra. ²⁹ Waatoo kaŋ Bayeša goro kokoytaraa ra, a na Žeroboham hugey borey kul wii. A mana Žeroboham boro kul hundoo naŋ a ra. A n'i kul wii ka sawa nda Abadantaa šennoo kaŋ a n'a har nda nga tamoo Silo bora ahiya. ³⁰ Žeroboham zunuboo ka kate woo, nda zunuboo kaŋ ra a na Izirayel kaŋandi ka Abadantaa, Izirayel Koyoo futandi.

³¹ Nadab teegoyey cindey, hayey kul kaŋ a n'i tee, i hantumandi Izirayel kokoyey teegoyey citaaboo ra.

³² Wongu goo Asa nda Izirayel kokoyoo Bayeša game ngi aloomuroo kul ra.

Waatoo kaŋ Bayeša ga Izirayel laama

³³ Žuda kokoyoo Asa laamaa jiiri hinzantoo ra, Ahiya iz'aroo Bayeša tee Izirayel kul se kokoy, a si goro kala Tirsa koyraa ra. A na jiiri waranka cindi taaci (24) tee kokoytaraa ra. ³⁴ A na goy futu tee Abadantaa jine, fondaa kaŋ ra Žeroboham dira, nga no a hanga a. Zunuboo kaŋ ra Žeroboham na Izirayel kaŋandi, nga mo na woo din da dumoo tee.

16¹ Abadantaa na šenni har Hanani iz'aroo kaŋ ti Žehu se kaŋ a m'a ka too Bayeša do ka nee: ²«Ni, Bayeša man'ti baffoo. Agay ka ni jer ka ni tee ay jamaa Izirayel boŋkoynoo, amma ni hanga Žeroboham fondaa k'ay jamaa kaŋ ti Izirayel kaŋandi zunubu ra, k'ay futandi ngi zunuboo maaganda. ³Woo se ay ga ni nda ni hugoo borey kul haabu ka ni hugoo tee sanda takaa kaŋ Nebat iz'aroo Žeroboham hugoo ti a. ⁴Ni boro kaŋ buu koyraa ra, hanšey g'a ŋaa, woo kaŋ buu hawsaa ra, beenaa cirawey g'a ŋaa.»

⁵ Bayeša teegoyey cindey, hayey kul kaŋ a n'i tee, nda nga asajataraa, i hantumandi Izirayel kokoyey teegoyey citaaboo ra. ⁶ Bayeša koy nga hayragey gar alaahara, i n'a sutura Tirsa koyraa ra. Nga iz'aroo Ela tee kokoy dogoo ra.

⁷ Abadantaa na šenni har annabi Žehu kaŋ ti Hanani iz'aroo se, a m'a too Bayeša nda nga hugoo borey do. Abadantaa mana šennoo har kala nga goy laaley maaganda kaŋ a n'i tee nga jine ka nga futandi nda nga teegoy laaley, sanda takaa kaŋ nda Žeroboham hugoo borey n'a tee, koyne mo Bayeša na Žeroboham hugoo borey halaci.

Waatoo kaŋ Ela ga Izirayel laama

⁸ Žuda kokoyoo Asa laamaa jiiri waranka cindi idduwantoo (26to) ra, Bayeša iz'aroo Ela tee Izirayel se kokoy. A na jiiri hinka tee kokoytaraa ra, a si goro kala Tirsa koyraa ra. ⁹ Nga goykaa kaŋ maŋpoo ti Zimri hawandifutay a ga. Nga ti bari torka jeroo boŋkoynoo. Han foo Ela goo Tirsa, a ga harifutu haŋ ka suu Arsa hugoo ra. Arsa ti boraa kaŋ ga huga nda kokoyoo hugoo hayaa kul Tirsa koyraa ra. ¹⁰ Zimri huru hugoo ra k'a wii, a tee kokoy dogoo ra. Woo mana teendi kala Žuda kokoyoo Asa laamaa jiiri waranka cindi iyyantoo (27to) ra. ¹¹ Za Zimri tee kokoy ka goro fuulaa ra, a na Bayeša hugoo borey kul wii. A mana aru kul naŋ, a mana nga boro kul naŋ, a mana nga cere kul naŋ. ¹² Zimri na Bayeša borey kul halaci ka sawa nda Abadantaa šennoo, woo kaŋ a n'a har annabi Žehu se a m'a ka too Bayeša do. ¹³ Woo kul, Bayeša nda nga iz'aroo Ela zunubey ka kate a, ka Izirayel borey kaŋandi zunubu ra ka Abadantaa, Izirayel Koyoo futandi nda ngi haya yaadawey.

¹⁴ Ela teegoyey cindey, hayey kul kaŋ a n'i tee, i hantumandi Izirayel kokoyey teegoyey citaaboo ra.

Waatoo kaŋ Zimri ga Izirayel laama

¹⁵ Zimri huru fuulaa ra Izirayel Žuda kokoyoo Asa laamaa jiiri waranka cindi iyyantoo (27to) ra. A si goro kala Tirsa koyraa ra. A na jirbi iyye tee kokoytaraa ra. Waatoo woo ra, Izirayel wongu-ize jamaa na Gibetoŋ wanga k'a daŋ game, koyra no kaŋ Filisti borey wane nda a. ¹⁶ Jamaa cindi no din, i maa kaŋ Zimri hawandifutay kokoyoo ga, a n'a wii. Han follokaa ra, Izirayel kul na wongu-izey jineboraa kaŋ ti Omri tee Izirayel se kokoy jamaa kaloo ra. ¹⁷ Kaŋ woo tee, Omri nda wongu-izey kul fatta Gibetoŋ ka koy Tirsa koyraa wanga k'a daŋ game k'a dii. ¹⁸ Kaŋ Zimri dii kaŋ i duu koyraa ga hini, a koy huru kokoy hugoo ra ka nuune daŋ a ra, nga hunday buu nuunaa din ra. ¹⁹ A buu nda takaa woo, nga zunubey maaganda, zama a na goy futu tee Abadantaa jine. Žeroboham fondaa no a n'a gana ka zunubu tee, ka kate Izirayel ma kaŋ zunubu ra.

²⁰ Zimri teegoyey cindey nda hawandifutaa kaŋ a n'a tee, i hantumandi Izirayel kokoyey teegoyey citaaboo ra.

²¹ Waatoo woo ra, Izirayel jamaa fay ihinka. Zamna foo hanga Ginat iz'aroo Tibni bande k'a tee ngi kokoyoo. Zamna faa hanga Omri bande. ²² Amma wey kaŋ hanga Omri bande ga hin wey kaŋ hanga Ginat iz'aroo Tibni bande. Tibni buu, Omri tee kokoy.

Waatoo kaŋ Omri ga Izirayel laama

²³ Žuda kokoyoo Asa laamaa jiiri waranza cindi faantoo (31to) ra, Omri tee Izirayel se kokoy. A na Izirayel laama jiiri woy cindi hinka (12). A jin ka Tirsa koyraa laama jiiri iddu. ²⁴ Woo banda ga, a koy *Samari tondi hondoo day nda nzorfu kaaray tamma boŋ zenber iddu (6.000) Šemer ga. A na koyraa foo cin hondoo boŋ, ka koyraa maapoo daŋ Samari ka sawa nda tondi hondoo din koyoo kaŋ maapoo ti Šemer. ²⁵ Omri na goy futu tee Abadantaa jine. A na ifutu tee ka bisa kokoyev kul kaŋ kaa jinoo ra. ²⁶ Omri hanga fondaa kaŋ bande Nebat iz'aroo Žeroboham hanga, ka nga zunubey cine tee, ka Izirayel borey kaŋandi zunubu ra, ka Abadantaa, Izirayel Koyoo futandi nda ngi haya yaadawey.

²⁷ Omri teegoyev cindey, hayey kaŋ a n'i tee, nda nga asajataraa, i hantumandi Izirayel kokoyev teegoyev citaaboo ra. ²⁸ Omri koy nga hayragey gar alaahara, i n'a sutura Samari. Nga iz'aroo Akab tee kokoy dogoo ra.

Waatoo kaŋ Akab ga Izirayel laama

²⁹ Žuda kokoyoo Asa laamaa jiiri waranza cindi yaahantoo (38to) ra, Omri iz'aroo Akab tee Izirayel se kokoy. A na jiiri waranka cindi hinka (22) tee kokoytaraa ra Izirayel, a si goro kala *Samari. ³⁰ Akab na goy futu tee Abadantaa jine ka bisa borey kul kaŋ kaa jinoo ra. ³¹ A na Nebat iz'aroo Žeroboham zunuboo cine tee. Amma woo kul mana wasa a se, a koy Sidoŋ borey kokoyoo Etbal ize woyoo hiiji kaŋ maapoo ti Žezabel. A ga sujudu tooroo jine kaŋ ti *Bal k'a gana. ³² A na tooru hugu cin Samari ka sargari tonadoo tee a ra Bal se. ³³ Akab na bunduyan mo sinji tooru woyoo *Ašera maapoo ga. Akab yee koyne ka goy futu laala tana booboyan kaŋyaŋ na Abadantaa, Izirayel Koyoo futandi. Izirayel kokoyev kaŋ kaa jinoo ra, nga goy futaa bisa i kul waney.

³⁴ Akab waatoo ra, Betel koyraa boraa Hiyel na Žeriko koyraa cin. Waatoo kaŋ a na koyraa asaasey kaa, nga iz'aru jinaa kaŋ ti Abiram buu. Hanoo kaŋ a ga koyraa mijney daŋ, nga iz'aru koraa kaŋ ti Segub mo buu. Woo teendi ka sawa nda Abadantaa šennoo kaŋ a n'a har nda Nun iz'aroo Žozuwe.[¶]

[¶]16.34 Žozuwe 6.26.

Annabi Ilyasu bayrandi kaŋ kogay ga tee Izirayel gandra ra

17¹ Aru foo goo Tišib koyraa ra, Galad gandra ra, maapoo ti Ilyasu, a nee Akab se: «Ay ga žee nda Abadantaa, Izirayel Koyoo kaŋ ga huna maapoo, Koyoo kaŋ goyoo ra ay goo, jiirey wey ra, harandanj si tee, ncirpi si kaŋ, kala nda agay hunday kaa ka šelanj.»

Ilyasu koy goro Kerit gooroo ra

² Abadantaa na šenni har Ilyasu se ka nee: ³ «Hun ne ra, koy waynahunay here ka tugu Kerit gooroo ra, Žurdeŋ isaa tenje. ⁴ N'ga cindi ka gooroo haroo haŋ. Ay ga gaaru-gaaruyan jaamar i ma ni ŋandi no din.» ⁵ Ilyasu koy, a goy ka sawa nda woo kaŋ Abadantaa n'a har a se. A koy goro Kerit gooroo ra, Žurdeŋ isaa tenje. ⁶ Gaaru-gaaruyan ga kate a se takula nda ham cijin nda zaari. A cindi a ga gooroo haroo haŋ.

Ilyasu zunbu woy foo do Serepta koyraa ra

⁷ Hala a ga too waati foo, gooroo haroo kogu, zama ncirpi mana kaŋ gandra ra. ⁸ Woo ga, Abadantaa na šenni har Ilyasu se ka nee: ⁹ «Tun ka koy Serepta koyraa ra, Sidoŋ laamaa ra, ma cindi no din. Ay nee woy foo kaŋ kurpoo buu se a ma ni ŋandi no din ra.»

¹⁰ Ilyasu tun ka koy Serepta. A mma too koyraa miŋoo ga kaŋ woy foo kaŋ kurpoo buu ne ma tuuri kuuna. Ilyasu n'a cee ka nee a se: «Suuri, ma koy kate ya ne hari kayna jinay ra ya haŋ.» ¹¹ A goo ma koy hari ceeci, Ilyasu n'a cee koyne ka nee: «Suuri, nda n'ga yee kate, ma takula mo kabay kate ya ne ni bande.» ¹² Woyoo nee: «Ay ga žee nda Abadantaa, ni Koyoo kaŋ ga huna maapoo, ŋaayan kul sii ay kone hugey do nda man'ti kabe mee foo farin kaŋ goo jinay ra nda jii kayna kaŋ goo kulba ra. Woo se ay goo ma tuuri kuuna ka koy hugey ka hina agay nda ay iz'aroo se. Nda ir n'a ŋaa ka ben, ir ga buu ŋaayan jaŋay se.» ¹³ Ilyasu nee woyoo se: «Masi hunbur, koy hugey, ma hayaa tee kaŋ n'n'a har. Amma farinoo nda jiyoo kaŋ goo ni kone tee ya ne furme kayna, ma kate a ya ne jina, nga banda ga, ma tee ni nda ni iz'aroo se, ¹⁴ zama hayaa ne kaŋ Abadantaa, Izirayel Koyoo n'a har, a nee: «Farinoo si ben jinaa ra, jiyoo kulbaa si koonu hala han kaŋ Abadantaa na ncirpi doori laboo ga.»

¹⁵ Woyoo koy. A n'a tee nda takaa kaŋ nda Ilyasu n'a har. Woyoo, nda nga hugoo borey, nda Ilyasu, ŋaayan goo i kone waati kuku. ¹⁶ Farinoo si ben jinaa ra, jiyoo kulbaa si koonu, ka sawa nda šennoo kaŋ Abadantaa n'a har nda Ilyasu miŋoo.

Ilyasu na woyoo kaŋ kurpoo buu iz'aroo hunandi

¹⁷ Hayey wey banda ga, woyoo kaŋ do Ilyasu zunbu, iz'aroo wirci, wircoo hanse ka futu hala nongu kaŋ ra hundoo hun. ¹⁸ Woyoo nee Ilyasu se: «Irkoy bora, macin no ay n'a hasara ma ne? Ni nka kaa ay do k'ay hongandi ay layboo, k'ay iz'aroo wii wala?» ¹⁹ Ilyasu nee a se: «Ay noo ni iz'aroo.» Ilyasu na zankaa zaa nga gandoo ra k'a ka žigi ka koy soorohugoo ra kaŋ ti nga dogoo, a n'a kanandi nga daaroo boŋ. ²⁰ A kaati ka Abadantaa cee ka nee: «Abadantaa, ay Koyoo, n'ga yadda ka woyoo woo kaŋ kurpoo buu dor ka naŋ nga iz'aroo ma buu, ka kar nga k'ay zumandi nga do?»

²¹ Woo banda ga, Ilyasu na nga boŋ daaru zankaa ga hala cee hinza, ka kaati ka Abadantaa cee ka nee: «Abadantaa, ay Koyoo, ay ga ni ŋaaray, ma naŋ zankaa woo hundoo ma yee kate a ra!» ²² Abadantaa na haŋajer Ilyasu se, zankaa hundoo yee kate a ra, a huna. ²³ Ilyasu na zankaa zaa ka zunbu ka hun soorohugoo boŋ k'a noo naŋoo se ganda hugoo ra. Ilyasu nee: «Ni iz'aroo ne, a huna.» ²⁴ Woyoo nee Ilyasu

se: «Sohō ay bay kaŋ Irkoy boro ti ni, šennoo kaŋ Abadantaa g'a daŋ ni mijoo ra,
m'a har ti cimi.»

Ilyasu koy Akab do

18¹Waati kuku banda ga, kogaa jiiri hinzantoo ra, Abadantaa na šenni har Ilyasu se ka nee: «Koy Akab do, ay ga ncirni kaṅandi laboo ga.»²Ilyasu koy Akab do. Woo gar heraa laala *Samari laamaa ra.³Akab na Abdiyas kaṅ ga huga nda kokoyoo hugoo cee. Abadantaa hunburaa ga hanse ka bara Abdiyas ra,⁴waatoo kaṅ Žezabel na Abadantaa annabey halaci, Abdiyas na annabi zangu (100) zaa k'i tugu boro woyguu (50) woyguu (50) tondi guusu ra, ka cindi k'i noo ṅaayan nda hari.⁵Akab nee Abdiyas se: «Koy gandaa yaara, ma koy hari dogey kul ra, nda goorey kul ra, a ga hin ka tee subu ma duwandi i ra, ir m'a noo ir baryey nda ir lanbaanawey se hala ir masi kaa ka tilasu ka wiya i ra.»⁶I na gandaa zamna ngi game k'a yaara. Akab koy fondo foo ra, Abdiyas koy fondo tana ra.

⁷Abdiyas goo fondaa ra, a kubay nda Ilyasu. Waatoo kaṅ Abdiyas dii a, a na Ilyasu bay, a na nga ndumoo sinji laboo ra k'a foo ka nee: «Ni no ay koyoo Ilyasu wala?»⁸Ilyasu nee a se: «Agay no. Koy nee ni koyoo Akab se kaṅ ay goo ne.»⁹Abdiyas nee: «Macin ti zunuboo kaṅ ay n'a tee kaṅ se n'ga agay, ni tamoo daṅ Akab kaboo ra a m'ay wii?»¹⁰Ay ga žee nda Abadantaa kaṅ ga huna maṅpoo, ganda sii no, laama mo sii no kaṅ ra ay koyoo mana boro sanba ka koy ni ceeci. Nda borey willi kate ka nee kaṅ ni sii no, a ga nee nongoo borey wala gandaa borey se kaṅ i ma žee, nda cimi no kaṅ i mana dii ni.¹¹Nga no sohō n'ga nee kaṅ ya koy nee ay koyoo se: «Ilyasu goo ne.»¹²Nda ay koy a har Akab se, ka gar a mana duu ni, zama nda ay hun ni do sohō da, Abadantaa *Hundoo ga koy nda ni nongu kaṅ ay s'a bay ra, woo ga, a g'ay wii. Ka gar Abadantaa hunburaa goo ay binoo ra za ay zankataraa ga.¹³Waatoo kaṅ Žezabel ga Abadantaa annabey wii, hayaa kaṅ ay n'a tee mana maar'a wala, ay koyoo? Ya nka annabi zangu (100) zaa Abadantaa annabey ra ka koy i tugu boro woyguu (50) woyguu (50) tondi guusu ra, ka cindi k'i noo ṅaayan nda hari.¹⁴Nga no, sohō ni, n'ga nee kaṅ ya koy nee ay koyoo se kaṅ Ilyasu goo ne. A ga kaa k'ay wii.»¹⁵Ilyasu nee: «Ay ga žee nda Abadantaa, Adurṅakoyoo kaṅ ga huna maṅpoo, nga kaṅ goyoo ra ay goo, kaṅ hō ay ga koy Akab do.»

¹⁶Abdiyas koy Akab kubay k'a noo Ilyasu alhabar. Woo ga, Akab koy Ilyasu kubay.¹⁷Za kaṅ Akab dii Ilyasu, Akab nee a se: «Ni no ka kate Izirayel ga bone!»¹⁸Ilyasu nee: «Man'ti agay no ma kate Izirayel ga bone. Ni nda ni baabaa hugoo no ma kate Izirayel ga bone, zama war na Abadantaa yaamarey naṅ ka koy *Balyaṅ gana.»¹⁹Sohō, daṅ Izirayel kul ma kaa ka marga ay jere Karmel tondi hondoo here nda annabi zangu taaci nda woyguwaa (450) kaṅ ga Bal gana, nda annabi zangu taacaa (400) kaṅ ga *Ašera tooru woyoo gana ka ṅaa Žezabel bande.»

Ilyasu nda Bal annabey Karmel tondi hondoo ga

²⁰Akab donto Izirayel borey kul do ka *Bal annabey marga Karmel tondi hondoo here.²¹Ilyasu man jamaa ka nee: «Hala waati foo no war ga fondo hinka ganayan naṅ? Nda Abadantaa ti Irkoy, wa hanga a bande, nda Bal no, wa hanga a bande.» Jamaa man'a zaabi nda baffoo.

²²Ilyasu nee jamaa se: «Agay hinne ka cindi Abadantaa annabey ra, ka gar Bal annabey man'ti kala boro zangu taaci nda woyguu (450).»²³Aywa, wa kate ya ne yaaru hinka. Bal annabey ma yaaru foo suuba i ra k'a fooru k'a fur tuurey boṅ, amma i masi nuune daṅ a ra. Agay mo ga yaaru faa zaa k'a fooru k'a fur tuurey boṅ bila nda ya nuune daṅ a ra.²⁴Woo banda ga, war ma war koyoo maṅpoo cee, agay mo ga Abadantaa maṅpoo cee. Koyoo kaṅ zaaboo ti nuune, nga ti Irkoy.» Jamaa kul na Ilyasu zaabi ka nee: «Ir yadda ni šennoo.»²⁵Ilyasu nee Bal annabey se: «Wa yaaru foo suuba, war ma jin k'a hanse, zama war ga boobo, woo banda ga, war ma war koyoo cee, amma war masi nuune daṅ a ra.»

²⁶ I na yaaroo zaa kaŋ i n'a noo i se, i n'a hanse k'a fur tuurey boŋ. I kaati ka Bal maapoo cee za subbaahi hala zaarikayaa ra ka nee: «Bal, ir zaabi.» Amma šenni sii no, zaabi sii no. I ga sar ka gan sargari tonadogoo kaŋ i n'a tee jere. ²⁷ Zaaroo gamoo ra, Ilyasu n'i jooŋo, a nee: «Wa hanse ka kaati, zama koy no, a goo ma miile, wala a goo salangaa ra, wala a goo naarumay ra, wala a ga hin ka tee a goo ma jirbi, a ga tun.» ²⁸ I na kaati beeri tee, i šintin ka ngi boŋ hay nda ngi takubawey nda ngi yaajey ka sawa nda ngi alaadaa takaa hala nongu kaŋ ra kuri hun i ga. ²⁹ Waatoo kaŋ zaarikayaa bisa, i tee hollay-ize ka koy hala aluulaa *taasu sargaroo kaayanoo ga. Šenni sii no, zaabi sii no, dukku-durum.

³⁰ Waatoo woo, Ilyasu nee jamaa kul se: «Wa man kate ay do ne.» Jamaa kul man a. Abadantaa sargari tonadogoo kaŋ kayri, a n'a hanse. ³¹ Ilyasu na tondi woy cindi hinka (12) zaa ka sawa nda Yakuba izey alkabiila hinnaa, Yakuba woo da se Abadantaa na šenni har ka nee: «Ni maapoo ga tee Izirayel.»^o ³² A na tondey ka sargari tonadoo cin Abadantaa maapoo ga. A na guusu kaa sargari tonadogoo kuubika-beraa ra, guusoo ga hin ka hari liitar waranza (30) cine zaa. ³³ A na tuurey hanse, a na yaaroo fooru k'a daŋ tuurey boŋ. ³⁴ Woo banda ga, a nee: «Wa koy hoobu taaci too hari, war m'i doori *sargari kukurantaa nda tuurey boŋ.» A nee koyne: «Wa yee ka doori a boŋ, a ma tee cee hinka.» I n'a tee cee hinka. A yee koyne ka nee: «Wa yee ka doori a boŋ, a ma tee cee hinza.» I n'a tee cee hinza. ³⁵ Sargari tonadogoo kul tee hari, guusoo mo too nda hari.

³⁶ Taasu sargaroo kaayanoo waati, Ilyasu man kate, a nee: «Abadantaa, Ibrahima Koyoo, Isiyaka Koyoo, Izirayel Koyoo, hō bayrandi kaŋ ni ti Irkoy Izirayel ra, kaŋ agay ti ni tamoo, kaŋ hayey wey mo kul ay man'i tee nda kala ni yaamaroo. ³⁷ Ay zaabi, Abadantaa, ay zaabi hala jamaa woo ma bay kaŋ ni, Abadantaa ti Irkoy, ni no ma ngi biney yeeti kate ni ga.» ³⁸ Woo ga, Abadantaa nuunaa zunbu ka sargari kukurantaa, nda tuurey, nda tondey, nda nongoo din laboo ton. Haroo kaŋ goo guusoo ra, nuunaa n'a kogandi. ³⁹ Waatoo kaŋ jamaa kul dii woo, i sujudu ka ngi ndumey sinji laboo ra ka nee: «Abadantaa ti Irkoy, Abadantaa ti Irkoy!» ⁴⁰ Ilyasu nee i se: «Wa Bal annabey dii, ba affoo masi hun i ra.» I n'i dii. Ilyasu n'i ka zunbu ka koy Kišon haroo ra ka jindey kaa.

Kogaa ben Izirayel gandaa ra

⁴¹ Ilyasu nee Akab se: «Koy ŋaa ka haŋ, zama jinjinjanoo woo kaŋ n'ga maar'a, hirri no.» ⁴² Akab koy ŋaa ka haŋ. Amma Ilyasu žigi Karmel tondi hondoo boŋoo boŋ, a gunguma ganda ka nga ndumoo daŋ nga cee gamey ra. ⁴³ A nee nga tamoo se: «Ay g'a wiri ni ga, žigi ka teekoo here guna.» Tamoo žigi k'a guna. A nee Ilyasu se: «Haya sii no.» Cee iyye Ilyasu ga nee a se kaŋ a ma koy guna. ⁴⁴ Cee iyyantoo, tamoo nee: «Duula kaccu foo kaŋ ga too boro kabe gundoo goo ma tun teekoo boŋ.» Ilyasu nee: «Koy nee Akab se kaŋ a ma nga bari torkaa soolu ka koy nga do, ncirjoo masi koy a ganji a ma koy.»

⁴⁵ Waati kayna banda ga, beenaa kul bibi nda duula. Hewoo tun, ncirji beeri kaŋ. Akab žigi nga torkaa ga ka koy Žizireyel. ⁴⁶ Abadantaa na albarka daŋ Ilyasu ra kaŋ na gamahaw ka nga centoo šiita ka huru Akab jine ka zuru ka koy too hala Žizireyel.

Ilyasu binoo hun

19¹ Hayey kul kaŋ Ilyasu n'i tee, nda takaa kaŋ nda a na *Bal annabey wii, Akab n'i kul deede Žezabel se. ² Žezabel na dontokaw sanba Ilyasu do ka nee: «Koyey ma goy goy ay ga nda subaa dimmaa woo ga, ay mana hayaa tee ma ne kaŋ n'n'a tee annabey affoo kul se.» ³ Ilyasu hunbur, a zuru ka nga hundoo hallasi. A koy too Ber-Šeba kaŋ goo Žuda gandaa ra, a na nga tamoo naŋ no din. ⁴ Nga hunday na saajoo fonda a zaa, a na zaari foo tee a ga dira hala a too saabay foo jere kaŋ goo jere ga, a goro a cire. A nee nga boŋ se nga mma baa nga ma buu, a nee: «A wasa, sohō Abadantaa, ay hundoo dii, zama ya na bisa ay baabey.» ⁵ Woo banda ga, a kani saabaa cire, a jirbi. Dogoo din da almalayka too a do k'a taaru, a nee a se: «Tun ka ŋaa.» ⁶ A tun, a ga dii takula kaŋ tonandi tondi ga nda zollo hari goo nga jeroo ga. A ŋaa, a haŋ, woo banda, a yee ka kani. ⁷ Abadantaa almalaykaa yee koyne ka kaa a do cee hinkantoo k'a taaru ka nee a se: «Tun, ma ŋaa, zama fonda a ga kuu ma ne.» ⁸ A tun, a ŋaa, a haŋ. Gaaboo kaŋ a duu a ŋaahayaa woo banda ga, a tun ka dira zaari woytaaci (40) nda cijin woytaaci (40) ka koy too hala Irkoy tondi hondoo do kaŋ ti Horeb.

Irkoy na Ilyasu binoo daŋ

⁹ Kaŋ Ilyasu too no din, a huru tondi guusu ra ka cijinoo tee. Abadantaa na šenni har a se ka nee: «Macin no n'g'a tee ne ra, Ilyasu?» ¹⁰ A nee: «Ay hanse ka gurgay Abadantaa, Adupŋakoyoo se. *Amaanaa kaŋ n'n'a daŋ ni nda Izirayel borey game, i n'a hasara, i na ni sargari tonadogey kayri, i na ni annabey wii nda takuba. Agay hinne ka cindi, sohō i ga baa ngi m'ay wii.» ¹¹ Abadantaa nee: «Fatta ka kay tondi hondoo boŋ agay, Abadantaa jine.» Abadantaa kaa ka bisa. Hew beeri gaabikoyini tun ka tondi hondoy waaru, ka tondey kayri-kayri Abadantaa jine. Amma Abadantaa sii hewoo ra. Hewoo banda ga, laboo jijiri, amma Abadantaa sii labu jijiroo ra. ¹² Labu jijiroo banda ga, nuune tee, amma Abadantaa sii nuunaa ra. Nuunaa banda ga, jinde baana fatta. ¹³ Kaŋ Ilyasu maa jindoo woo, Ilyasu na nga burmusoo ka nga ndumoo daabu, ka fatta ka kay tondi guusoo mijoo ga. Jinde foo ne ka fatta ka nee a se: «Macin no n'g'a tee ne ra, Ilyasu?» ¹⁴ Ilyasu nee: «Ay hanse ka gurgay Abadantaa, Adupŋakoyoo se. *Amaanaa kaŋ n'n'a daŋ ni nda Izirayel borey game, i n'a hasara, i na ni sargari tonadogey kayri, i na ni annabey wii nda takuba. Agay hinne ka cindi, sohō i ga baa ngi m'ay wii.»

¹⁵ Abadantaa nee Ilyasu se: «Fonda a kaŋ n'n'a zaa ka kaa ne, willi a bande ka koy saajoo ra ka koy hala Damas. Nda ni too no din, ma Hazayel yon k'a tee Siiri gandaa kokoyoo. ¹⁶ Woo banda ga, ma koy Nimši iz'aroo Žehu mo yon k'a tee Izirayel kokoyoo. Ma Šafat iz'aroo Alyasu mo yon kaŋ si hun kala Abel-Mehola k'a tee annabi ni dogoo ra. ¹⁷ Boro kaŋ zuru ka hun Hazayel takubaa cire, Žehu g'a wii, boro kaŋ zuru ka hun Žehu takubaa cire, Alyasu g'a wii. ¹⁸ Amma ay ga boro zenber iyee (7.000) hallasi Izirayel ra kaŋ mana bay ka kanje sonbu *Bal se, de mo mijey mana bay k'a summu.»

Ilyasu na Alyasu daŋ nga dogoo ra

¹⁹ Ilyasu hun no din ka koy Šafat iz'aroo Alyasu do. A gar Alyasu mma beeri, haw hinka-hinka hala cee woy cindi hinka (12) nda a ga beeri, iwoy cindi hinkantoo (12to) bara a kone. Kaŋ a bisa Alyasu jere, a na nga burmusoo warra a boŋ. ²⁰ Alyasu na nga hawey naŋ, a zuru ka hanga Ilyasu bande, a nee: «Ay g'a wiri ni ga, ma naŋ ya koy ay baabaa nda ay ŋaa hoybaani jina ya hanga ni.» Ilyasu nee a se: «Koy, ma willi kate. Hayaa kaŋ ay n'a tee ma ne maaganda se n'ga willi kate.» ²¹ Alyasu hun Ilyasu do ka koy, a na haw hinkaa wii k'i tee sargari. Beeri bundey kaŋ goo hawey

ga nda a na hawey ton k'i noo borey se i m'i raa. Woo banda ga, a tun ka hanga Ilyasu bande ka alhaadimay a se.

Siiri gandaa kokoyoo na Samari dii

20¹ Siiri gandaa kokoyoo Ben-Hadad na nga wongu-izey kul marga. Kokoy waranza cindi hinka (32) tonton a ga nda bariyaŋ nda bari torkayaŋ. A žigi ka koy *Samari koyraa wanga k'a daŋ game k'a tangam. ² A na dontokawyaŋ sanba koyraa ra, Izirayel kokoyoo Akab do, ³ a nee kaŋ i ma koy nee a se kaŋ nga, Ben-Hadad nee: «Ni nzorfu kaaraa nda ni wuragoo kul ti agay wane, ni wandey nda ni izey kul ihenney ti agay wane.» ⁴ Izirayel kokoyoo n'a zaabi ka nee: «Ay koyoo, kokoyoo, woo kaŋ n'n'a har ti cimi, agay nda ay kabehayaa kul ti ni wane.» ⁵ Dontokey willi kate koyne, i nee kaŋ Ben-Hadad nee: «Ay na dontokawyaŋ sanba ni do ka nee ma ne kaŋ ma ni nzorfoo, nda ni wuragoo, nda ni wandey, nda ni iz'arey noo ya ne.» ⁶ Šikka sii, suba dimmaa woo cine ga, ay g'ay tamey sanba ni do, i ga koy ni hugoo nongey kul guna, nda ni tamey hugey, haya kul kaŋ ni do, a goo nda alfayda, i ga koy nda a kul.»

⁷ Izirayel kokoyoo na gandaa boro beerey kul cee ka nee i se: «Ay g'a wiri war ga, war ma dii takaa kaŋ nda aroo woo ga ifutu ceeci ir se, zama a nka dontokaw sanba ka nee kaŋ ya nga noo ay wandey, nda ay izey, nda agay nzorfoo, nda ay wuragoo, ya na wanji a se.» ⁸ Boro beerey kul nda jamaa kul nee a se: «Masi haŋajer a se, masi yadda ŋennoo woo se.» ⁹ Akab nee Ben-Hadad dontokey se: «Wa koy nee ay koyoo, kokoyoo se kaŋ woo kaŋ a na dontokey sanba k'a har cee jinaa, ay yadda a ga, amma woo kaŋ nga ne k'a har sohō da, ay si hin k'a tee.» Dontokey koy ŋennoo har Ben-Hadad se.

¹⁰ Ben-Hadad yee koyne ka alhabar sanba Akab do ka nee a se: «Koyey ma goy goy ay ga nda ay mana Samari koyraa kayri-kayri hala nongu kaŋ ra wongu-izey kaŋ goo ay bande, laboo kayriroo hamnoo, i kul si hin ka ngi kabey too a ra.» ¹¹ Amma Izirayel kokoyoo na Ben-Hadad zaabi, a nee: «Wa koy nee Ben-Hadad se: «Boro kaŋ ga nga gamoo haw wongu se si hima ka bolsay sanda boro kaŋ kaa ka hun wongu ra.»» ¹² Waatoo kaŋ ŋennoo too Ben-Hadad do, a gar nga nda kokoy tanayaŋ goo ma harifutu haŋ hukkumey ra. A nee nga borey se: «Wa soolu!» I koy jine tee Samari koyraa se k'a tangam.

Kokoyoo Akab hin Siiri kokoyoo

¹³ Waatoo woo ra, annabi foo man Izirayel kokoyoo Akab ka nee a se: «Abadantaa nee: «N'ga dii jama beeroo woo kul, guna, ay g'i daŋ ni kaboo ra hō. Nda woo tee, n'ga bay kaŋ agay ti Abadantaa.»» ¹⁴ Akab nee: «May no a g'a tee sibil k'i daŋ ay kaboo ra?» Annaboo nee: «Hayaa ne kaŋ Abadantaa n'a har, a nee: «Sibilo man'ti kala gandaa zamnarey boŋkoyney aru sooga goykey.»» Akab nee: «May ma jin ka wongoo ŋintin?» Annaboo nee: «Ni.»

¹⁵ Akab na gandaa zamnarey boŋkoyney aru sooga goykey kul kabu, i tee zangu hinka nda waranza cindi hinka (232). Nga banda ga, a na Izirayel borey jamaa wongu-izey kul kabu, i tee boro zenber iyeye (7.000). ¹⁶ I fatta ka koy wongu zaarikayaa ra. Woo gar Ben-Hadad nda kokoy tana waranza cindi hinka (32) kaŋ g'a faaba goo hukkumey ra i ga harifutu haŋ ka suu. ¹⁷ Gandaa zamnarey boŋkoyney aru sooga goykey ti boro jinawey kaŋ fatta. Ben-Hadad na boroyaŋ sanba ka koy dii macin bara no. I willi kate ka nee a se: «Boroyaŋ ka hun *Samari koyraa ra ka kaa.» ¹⁸ Ben-Hadad nee: «Nda alaafiya se i fatta, w'i dii kate i ga huna, nda wongu se i fatta, w'i dii kate i ga huna.» ¹⁹ Gandaa zamnarey boŋkoyney aru sooga goykey fatta koyraa ra, Izirayel wongu-ize jamaa hanga ey. ²⁰ Ngi affoo kul na Siiri borey aru foo kar. Kaŋ woo tee, Siiri borey zuru. Izirayel borey n'i gaaray. Siiri kokoyoo Ben-Hadad kaaru bari boŋ, a zuru ka hun i ra, nga nda bari kaarukaw fooyaŋ. ²¹ Izirayel kokoyoo na Siiri borey wongu, a na ngi baryey wii ka bari torkawey kar,

a hin ey hinay beeri. ²² Annaboo yee koyne ka kaa kokoyoo do ka nee a se: «Albarka daɗ ni boɗ ra, ma gaabandi, ma dii woo kaɗ n'ga hima k'a tee, zama yeeɗi dimmaa woo cine ga, Siiri kokoyoo ga yee ka kaa ka ni tangam.»

Akab yee ka hin

²³ Siiri kokoyoo goykaw beerey nee a se: «Izirayel borey Koyoo man'ti kala tondi hondey Koyoo. Woo se i hin ir. Ir ma koy i tangam gangani ra, ŕikka sii a ra kaɗ ir ga hin ey. ²⁴ Hayaa kaɗ n'ga hima k'a tee man'ti kala ma kokoy waranza cindi hinkaa (32) kul kaa ngi fuulaa ra, ma goformeryaɗ daɗ dogey ra. ²⁵ Ni wongu-izey kaɗ halaci, n'ga hima ka ngi hinnaa wongu-ize soolu. Bari hinnaa kaɗ buu, ma nga cinaa ceeci, bari torkawey kaɗ hasara, ma ngi cinaa ceeci. Nga banda ga, ir ga koy Izirayel borey tangam ganganoo ra. Nda woo teendi, ŕikka sii a ra kaɗ ir ga hin ey.» Kokoyoo yadda i se, woo kaɗ i n'a har, a n'a tee.

²⁶ Jiiri taagaa ra, waati follokaa ra, Ben-Hadad yee koyne ka Siiri borey kabu. Woo banda ga, a žigi ka koy Afek koyraa ra ka Izirayel wongu. ²⁷ Izirayel borey mo kabandi, i n'i noo haya kaɗ nda i ga huna. Woo banda ga, i koy Siiri borey kubay. Izirayel borey na ngi kaloo sinji i tenje. Izirayel ga tee i jine sanda hancin kur-ize kaccu hinka, ka gar Siiri borey na gandaa too. ²⁸ Irkoy bora man Izirayel kokoyoo ka nee a se: «Hayaa ne kaɗ Abadantaa n'a har, a nee: «Siiri borey ga nee kaɗ Abadantaa man'ti kala tondi hondey Koyoo, a man'ti ganganoo Koyoo, woo maaganda se ay ga wongu-ize jama beeroo woo kul kaɗandi ni kaboo ra. Nda woo tee, war ga bay kaɗ agay ti Abadantaa.» ²⁹ Wongu-ize jama hinkaa koy goro ka cere tenje jirbi iyee. Jirbi iyyantoo hane i na wongoo ŕintin. Izirayel borey na Siiri borey wongu-ize kaɗ goo cee ga boro zenber zangu (100.000) wii zaari folloku. ³⁰ Cindey zuru ka koy Afek koyraa ra. Amma cetaa kaɗ ga Afek koyraa kuubi kaɗ aru zenber waranka cindi iyee (27.000) boɗ i ra k'i wii. Ben-Hadad zuru, a too koyraa ra, a koy tugu hugu-izoo ra kaɗ goo hala kunehere.

Akab na Siiri kokoyoo hundoo naɗ a ra

³¹ Nga borey nee a se: «Ir maa kaɗ Izirayel hugoo borey kokoyey man'ti kala boro hennayaɗ. Naɗ ir m'ir boɗ yeeti ganda ka saaku kasayaɗ daɗ ir ga, ir ma karfu didiji ir boɗey ga ka fatta ka koy ŕelaɗ Izirayel kokoyoo se. A ga hin ka tee a ma ni hundoo naɗ ni ra.» ³² I na saaku kasayaɗ daɗ ngi ga, i na karfu haw ngi boɗey ga ka koy Izirayel kokoyoo do ka nee a se: «Ni tamoo Ben-Hadad nee kaɗ ma suuri ka nga hundoo naɗ nga ra.» Akab nee: «A ga huna wala? Ag'armaa no.»

³³ Borey din, ŕennoo tee i se silbay henna, woo kaɗ Akab n'a har, i cahā ka naanay a. I nee: «Cimi no, Ben-Hadad man'ti kala ni armaa.» Akab nee: «Wa koy kate a.» Ben-Hadad hun nga tugudogoo ra ka koy Akab do. Akab n'a žigandi nga bari torkaa boɗ. ³⁴ Ben-Hadad nee Akab se: «Koyrawey kaɗ ay baabaa n'i taa ni baabaa kone, ay g'i yeeti ma ne. N'ga hin ka maamaladooyaɗ tee Damas koyraa ra sanda takaa kaɗ nda ni baabaa n'a tee *Samari koyraa ra.» Izirayel kokoyoo nee: «Agay, amaana zaa ya ne jina ya ni naɗ ma koy.» Akab na amaana daɗ a ga k'a naɗ a ma koy.

Irkoy mana yadda Akab ga

³⁵ Han foo boro foo kaɗ goo annabey kondaa ra nee nga cine annabi tana foo se: «Abadantaa nee kaɗ m'ay kar.» Amma ceroo mana yadda k'a kar. ³⁶ Woo banda ga, annabi jinaa nee nga cinaa se: «Mana haɗajer Abadantaa ŕennoo se, woo maaganda se nda ni hun ay do ka koy, ganjihayla ga ni kubay ka ni kar ka ni wii.» A hun a do ka koy, kul ganjihayla foo n'a kubay k'a wii.

³⁷ Annaboo yee koyne ka aru foo kubay, a nee a se: «Ay g'a wiri ni ga, m'ay kar.» Aroo woo n'a kar hala a maray. ³⁸ Annaboo na zaara didiji nga moyey ga ka nga

boŋ bere ka koy kay fonda ga, ka kokoyoo bisaroo batu. ³⁹ Waatoo kaŋ kokoyoo kaa ka bisa, annaboo na nga jindoo jer k'a cee ka nee a se: «Agay, ni tamoo nka fatta ka koy wongoo ra kaŋ aru foo hun wongu-izey ra ka kate ay do aru foo ka nee ya ne: «Aroo woo lakkal, nda ni naŋ a zuru, n'ga wiiyandi dogoo ra, wala ma nzorfu kaaray tamma zenber hinza (3.000) bana.» ⁴⁰ Amma kaŋ ay ga almuraadey ra nongoo woo ra nda nongoo woo here, aroo dere.» Izirayel kokoyoo nee a se: «Ni hunday na ni ciitoo dunbu ka ben.» ⁴¹ Dogoo din da, annaboo na zaaraa kaa nga moyey ga. Kokoyoo n'a bay kaŋ annabey affoo no. ⁴² A nee kokoyoo se: «Hayaa ne kaŋ Abadantaa n'a har, a nee: «Hayaa kaŋ se bora a kaŋ ay daŋ a ma wiiyandi, n'n'a naŋ a ma koy, woo se ni hundoo ga huru dogoo ra, ni borey hundey ga huru nga borey dogoo ra.»» ⁴³ Izirayel kokoyoo willi ka koy nda gaabuunay nda binemarayyan nga hugoo do *Samari.

Nabot wiiyanoo

21¹ Hayey wey banda ga, woo kaŋ tee ne. Aru foo goo no kaŋ ti Žizireyel boro, maapoo ti Nabot. A goo nda *alaneb faari foo Žizireyel. Faaroo sii kala *Samari^P kokoyoo Akab kokoy hugoo jere. ² Han foo Akab nee Nabot se: «Ay noo ni alaneb faaroo y'a tee sadiŋa, zama a goo ay hugoo jere. Ay ga alaneb faari tana kaŋ baa ni wanoo noo ma ne dogoo ra, wala mo nda ni baa ay ga nga hayoo bana ma ne.» ³ Amma Nabot nee Akab se: «Yala Abadantaa m'ay waa ya tuboo noo ma ne kaŋ ay baabey n'a naŋ ya ne.»^f

⁴ Akab koy nga do nda gaabuunay nda binemarayyan Žizireyel bora Nabot ŝennoo maaganda, zama Nabot nka nee: «Tuboo kaŋ ay baabey n'a naŋ ya ne, ay s'a noo ma ne.» Akab koy kani nga daaroo ga ka nga jinoo tenjandi cetaa, ka wanji ka ŋaa. ⁵ Nga wandoo Žezabel kaa jeroo ga ka nee a se: «Macin se n'ga gaabuunay hala nongu kaŋ ra ma wanji ŋaayan?» ⁶ A na nga wandoo zaabi ka nee: «Ya nka ŝelaŋ Žizireyel bora Nabot se kaŋ a ma nga alaneb faaroo neere ya ne wala nda a baa ya alaneb faari tana yeeti a se dogoo ra. A nee kaŋ nga si nga alaneb faaroo noo ya ne.» ⁷ Woo ga, nga wandoo Žezabel nee a se: «Adiŝi man'ti ni bara Izirayel kokoytaraa ra? Tun ka ŋaa, ni binoo ma kan. Ay ga Žizireyel bora Nabot faaroo noo ma ne.»

⁸ Žezabel na batagayan hantum Akab maapoo ga ka Akab tammaasaa daŋ i ga. Koyraa kaŋ ra Nabot goo nda goray, a na batagawey sanba boro beerey nda jineborey se. ⁹ A nee batagawey din ra: «War ma zaari kayandi kaŋ ra bora kul ga meehaw. War ma Nabot gorandi jamaa kul jine. ¹⁰ Woo banda ga, war ma boro hinka attabiya futukoyi gorandi a jine, i ga seedetaray tee a ga ka nee: «Ni, n'a Irkoy wow, n'a kokoyoo mo wow.» Woo ga, war ma koy nda a koyraa dumaa ga k'a warra nda tondi k'a wii.»

¹¹ Nabot koyraa borey, nda boro beerey, nda jineborey kaŋ ga huna koyraa ra goy nda takaa kaŋ nda Žezabel n'a har. ŝennoo kaŋ a n'a har batagawey ra, i n'a tee nda takaa din da. ¹² I na zaari kayandi ka meehaw, i na Nabot gorandi jamaa jine. ¹³ Aru attabiya futukoyi hinkaa kaa ka goro ka Nabot tenje, i na taari seedetaray tee Nabot ga jamaa jine ka nee: «Nabot na Irkoy wow, a na kokoyoo wow.» Woo ga, i n'a ka koy koyraa dumaa ga, i n'a warra nda tondi, a buu.

¹⁴ I sanba ka alhabar daŋ Žezabel ra ka nee: «I na Nabot warra nda tondi, a buu.» ¹⁵ Waatoo kaŋ Žezabel maa kaŋ i na Nabot warra nda tondi, a buu, a nee Akab se: «Tun ka koy ka Žizireyel bora Nabot alaneb faaroo zaa, woo kaŋ a wanji k'a neere ma ne, zama Nabot sii hundi ra, a buu.» ¹⁶ Waatoo kaŋ Akab maa kaŋ Nabot buu, a tun ka koy Žizireyel bora Nabot alaneb faaroo ra k'a tee nga wane.

Irkoy na Akab nda Žezabel zukandi

¹⁷ Woo kaŋ tee banda ga, Abadantaa na ŝenni har Tiŝib bora Ilyasu se ka nee: ¹⁸ «Tun ka koy Izirayel kokoyoo Akab do kaŋ goo *Samari. A goo Nabot *alaneb faaroo ra, a nka koy faaroo tee nga wane. ¹⁹ Ma nee a se: «Hayaa ne kaŋ Abadantaa n'a har, a nee: «N'na boro wii jina, ni yadda ka nga kabe almanoo mo taa!» Ma nee a se koyne: «Hayaa ne kaŋ Abadantaa n'a har, a nee: «Nongoo kaŋ ra hanŝey na Nabot kuroo logu, no din hunday ra i ga ni mo kuroo logu.»»

²⁰ Akab nee Ilyasu se: «Ni duu agay, agay iberoo.» Ilyasu nee a se: «Ay duu ni, zama ni ka ni boŋ daŋ haya ra ka goy futu tee Abadantaa jine. ²¹ Woo se ay ga kate ni ga bone, ay ga ni tuusu pat. Aru kul kaŋ ti Akab boro, a ma tee tam wala borcin, ay g'i kul kaa Izirayel ra. ²² Ay ga ni hugoo tee sanda Nebat iz'aroo Žeroboham hugoo

^P21.1 Samari koyraa ti Izirayel laamaa koyra beeroo.

^f21.3 Sargarey 25.23.

cine, nda sanda Ahiya iz'aroo Bayeša hugoo cine, zama n'n'ay futandi ka Izirayel borey kaṅandi zunubu ra. ²³ Haya kaṅ ti Žezabel mo, Abadantaa šelaṅ a ga ka nee: «Hanšey ga Žezabel hamoo ṅaa Žizireyel koyraa cetaa cire.» ²⁴ Akab boro kaṅ buu koyraa ra, hanšey g'a ṅaa, woo kaṅ buu hawsaa ra, beenaa cirawey g'a ṅaa.»

²⁵ Boro kul mana goy futu tee Abadantaa jine ka nga boṅ daṅ haya ka too Akab. Nga wandoo Žezabel k'a tusa. ²⁶ Haya harramante no a na tee ka toorey gana sanda Amor borey takaa kaṅ Abadantaa n'i gaaray Izirayel borey jine.

Akab na nga boṅ yeeti ganda Abadantaa jine

²⁷ Waatoo kaṅ Akab maa šenney wey, a na nga darbawey kottu. A na saaku kasayaṅ daṅ nga jindoo ra ka meehaw. A ga kani nda saaku kasaa, a ga mossoyaada ka dira. ²⁸ Abadantaa na šenni har Tišib boraa Ilyasu se ka nee: ²⁹ «Ni dii takaa kaṅ nda Akab na nga boṅ yeeti ganda ay jine? Zama de a na nga boṅ yeeti ganda ay jine, ay si bonaa tee nga hugoo se nga hunaroo ra. Ay g'a tee nga iz'aroo waatoo ra.»

Akab ga baa nga ma Ramot koyraa dii

(Taaarikey 2to 18.1–3)

22¹ Jiiri hinza tee kaŋ wongu mana huru Siiri borey nda Izirayel borey game. ² Amma jiiri hinzantoo ga, Žuda kokoyoo Žozafat koy Izirayel kokoyoo do kaŋ ti Akab. ³ Woo gar Izirayel kokoyoo nee nga goykey se: «War ga bay kaŋ Ramot koyraa kaŋ goo Galad gandaa ra man'ti kala ir wane wala? Woo kul, ir si haya kul tee k'a taa Siiri kokoyoo kone.» ⁴ Akab nee Žozafat se: «N'ga hanga ay bande ka koy Ramot wongu Galad ra wala?» Žozafat nee Izirayel kokoyoo se: «Agay nda ni man'ti kala sanda affoo, ay jamaa nda ni jamaa man'ti sanda affoo, ay baryey nda ni baryey ti sanda affoo.»

Miše nda Izirayel annabey cindey mana kay haya foo ga

(Taaarikey 2to 18.4–27)

⁵ Žozafat nee Izirayel kokoyoo se: «Ay g'a wiri ni ga, ma Abadantaa hoyraa wiri jina.» ⁶ Izirayel kokoyoo na annabey marga, i ga too boro zangu taaci (400) cine. A n'i hāa ka nee: «Ya koy Ramot kaŋ goo Galad gandaa ra wongu wala ya si koy?» Annabey nee: «Žigi ka koy, Abadantaa ga koyraa daŋ ni kaŋ ti kokoyoo kaboo ra.» ⁷ Amma Žozafat nee: «Abadantaa annabi kul sii no koyne kaŋ nda ir ga hin ka Abadantaa ibaayoo ceeci wala?» ⁸ Izirayel kokoyoo nee Žozafat se: «Aru folloku ka cindi kaŋ nda ir ga hin ka Abadantaa ibaayoo ceeci, amma agay, ay ga konna a, zama a si haya henna kul har ay ga, ifutu de no a g'a har. Yimla iz'aroo Miše no.» Žozafat nee: «Kokoyoo, masi woo har.» ⁹ Izirayel kokoyoo na goykaw beeri foo cee ka nee a se: «Cahā ka Yimla iz'aroo Miše ceeci kate.»

¹⁰ Woo gar Izirayel kokoyoo nda Žuda kokoyoo Žozafat, affoo kul goo ma goro nga kokoy gorodogoo ra, kokoy darbawey goo jindey ra, i goo farroo kaŋ goo *Safari koyraa miŋoo ga. Annabey kul ga annabitaray tee jiney ra. ¹¹ Kenana iz'aroo Sedesiyas na guuru hilliyay tee, a nee: «Hayaa ne kaŋ Abadantaa n'a har, a nee: «N'ga Siiri borey tuti nda hilley hala i ma halaci ka ben.» ¹² Annabey jerey kul na šenni follokaa har ka nee: «Koy Ramot, Galad gandaa ra, n'ga hin ey, Abadantaa ga koyraa daŋ kokoyoo kaboo ra.»

¹³ Dontokaa kaŋ koy Miše cee, nee Miše se: «Aywa, annabey kul yadda ka tee mee foo ka ihenna har kokoyoo se. Ay g'a wiri ni ga, ma naŋ ni šennoo nda ngi wanoo ma tee affoo, ma ihenna har.» ¹⁴ Amma Miše nee: «Ay ga žee nda Abadantaa kaŋ ga huna maapoo, woo kaŋ Abadantaa g'a har hinne no ay g'a har.»

¹⁵ Waatoo kaŋ Miše too kokoyoo do, kokoyoo nee a se: «Miše, ir ma koy Ramot koyraa kaŋ goo Galad gandaa ra wongu wala ir masi koy?» Miše nee a se: «Koy, n'ga zaame, Abadantaa g'a daŋ ni kaŋ ti kokoyoo kaboo ra.» ¹⁶ Amma kokoyoo nee a se: «Cee marje no ay ga ni žendi hala ma cimoo hinne har ya ne Abadantaa maapoo ga?» ¹⁷ Woo ga, Miše nee:

«Ay dii Izirayel borey kul ga say-say tondi hondey boŋ
ma nee alman kur kaŋ sii nda kurkaw.

Woo se Abadantaa nee:

«Borey wey sii nda jineboro,
boro foo kul ma koy nda baani nga hugoo do.»

¹⁸ Izirayel kokoyoo nee Žozafat se: «Ya na nee ma ne kaŋ a si haya henna kul har ay ga, ifutu de no a g'a har.»^s ¹⁹ Miše yee ka nee: «Aywa, haŋajer Abadantaa šennoo se. Ay dii Abadantaa a ga goro nga kokoy gorodogoo ra, beenaa hayey kul ga kay a jere, kabe gumaa nda iwaawaa ga. ²⁰ Abadantaa nee: «May no ma Akab fafagay hala a ma koy Ramot koyraa kaŋ goo Galad gandaa ra tangam, de mo a ga wiiyandi?»

Beenaa hayey, affoo kul na nga wanoo har. ²¹ I goo woo da ra kaŋ hundi foo^s fatta ka kaa ka kay Abadantaa jine ka nee: «Ay g'a fafagay.» Abadantaa n'a hāa ka nee: «Taka foo no n'g'a tee?» ²² A nee: «Ay ga fatta ka tee hundi kaŋ ga taari daŋ nga annabey kul mijney ra.» Abadantaa nee: «Šikka sii a ra, n'g'a fafagay, n'ga hin, fatta ka koy a tee.» ²³ Miše nee koynne: «Aywa, takaa woo da ka tee, sohō Abadantaa na hundi kaŋ ga taari šenni har daŋ ni annabey kul mijney ra, zama Abadantaa ka bone kayandi ma ne.»

²⁴ Kenana iz'aroo Sedesiyas man Miše k'a kar garboo ga ka nee: «Man nda Abadantaa *Hundoo fatta ay ra ka koy šelaŋ ma ne?» ²⁵ Miše nee: «N'ga kaa ka dii a han kaŋ ni koy tugu hugu ka koy hugu ra.» ²⁶ Izirayel kokoyoo nee: «Miše dii ka koy nda a koyraa goforneroo Amoj nda kokoyoo iz'aroo Yowaš do. ²⁷ Ma nee: «Kokoyoo nee: «Wa aroo woo daŋ kasaa ra, war ma cindi k'a noo ŋaayan kayna nda hari kayna hala waati kaŋ ra ay willi kate nda baani.»» ²⁸ Amma Miše nee: «Nda ni willi kate nda baani, adiši Abadantaa mana šelaŋ nda ay mijoo.» Miše yee koynne ka nee: «Jamaa, war kul ma maa.»

Kokoyoo Akab buu wongoo ra

(Taarikey 2to 18.28–34)

²⁹ Izirayel kokoyoo nda Žuda kokoyoo Žozafat koy Ramot koyraa kaŋ goo Galad gandraa ra tangam. ³⁰ Izirayel kokoyoo nee Žozafat se: «Ay g'ay boŋ bere ka koy wongoo ra. Ni, ma ni kokoy bankaaraway daŋ.» Woo ga, Izirayel kokoyoo na nga boŋ bere ka koy wongoo ra. ³¹ Siiri kokoyoo na nga bari torka boŋkoyni waranza cindi hinkaa (32) yaamar kaŋ i masi boro kaccu wala boro beeri tangam nda man'ti Izirayel kokoyoo hinne. ³² Waatoo kaŋ torka boŋkoyni dii Žozafat, i nee: «Šikka sii kaŋ Izirayel kokoyoo no.» I bere a ga k'a tangam, amma Žozafat kaati ka ciya. ³³ Torka boŋkoyni dii kaŋ man'ti Izirayel kokoyoo no, i mooru a ga.

³⁴ Waatoo woo, aru foo na nga biraa cetaw, a koy duu Izirayel kokoyoo, a n'a kar koraa nongu feerante ra. Kokoyoo nee nga torka zurandikaa se: «Bere k'ay ka fatta wongoo ra, zama ay maray.»

³⁵ Hanoo woo, wongoo hanse ka koron hala nongu kaŋ ra kokoyoo mma kay torkaa ra ka Siiri borey tangam. Aluulaa ra, a faati. Kokoyoo kuroo doori torkaa ra. ³⁶ Waynaa kaŋyanoo ga, kaati tee wongu dogoo ra ka nee: «Boro foo kul ma koy nga koyraa ra, boro foo kul ma koy nga gandraa ra.»

³⁷ Takaa woo nda Izirayel kokoyoo buu. I n'a zaa ka koy *Samari k'a sutura no din. ³⁸ Waatoo kaŋ i koy nga torkaa ŋumay Samari bangoo mijoo ga, hanšey koy nga kuroo logu, woykuurey kaa ka ŋumay haroo din ra. Hayey wey tee nda takaa kaŋ nda Abadantaa šennoo n'a har.

³⁹ Akab teegoyey cindey, hayey kul kaŋ a n'i tee, nda hugoo kaŋ a n'a cin nda tarkunday hiŋe, nda koyrawey kul kaŋ a n'i cin, i hantumandi Izirayel kokoyey teegoyey citaaboo ra. ⁴⁰ Akab koy nga hayragey gar alaahara. Nga iz'aroo Akaziya tee kokoy dogoo ra.

Waatoo kaŋ Žozafat ga Žuda laama

(Taarikey 2to 18.31—21.1)

⁴¹ Asa iz'aroo Žozafat tee Žuda gandraa se kokoy Izirayel kokoyoo Akab laamaa jiiri taacantoo ra. ⁴² Jiiri waranza cindi guu (35) bara Žozafat se nda waatoo kaŋ a ga huru kokoytaraa ra. A na jiiri waranka cindi guu (25) tee kokoytaraa ra, a si goro kala Žerizalem. ŋaŋjoo maapoo ti Azuba. Šili ize woy no. ⁴³ A na nga baabaa Asa fondaana gana haya kul ra, a mana šiiri nongu kul here, haya kaŋ ga henan no a n'a tee Abadantaa jine. ⁴⁴ Amma woo kul, tooru ganadogey mana hun no. Jamaa ga

^{§22.21} hundi foo, Ebere šenni ra, almaganaa faa ti Irkoy *Hundoo.

sargariyanj kaa, ka dugu dullandi tooru ganadogey ra. ⁴⁵Alaafiya goo Žozafat nda Izirayel kokoyoo game.

⁴⁶Žozafat teegoyey cindey, nda nga asajataraa, nda wongey kaŋ a n'i tee, i hantumandi Žuda kokoyey teegoyey citaaboo ra. ⁴⁷Arey kaŋ ga zinaa tee tooru hugey ra, wey din kaŋ cindi za nga baabaa Asa waati, a n'i kul kaataray gandaa ra. ⁴⁸Waatoo woo, kokoy sii Edom gandaa boŋ. Goforner no m'a laama sanda kokoy. ⁴⁹Žozafat na harihii beeriyanj tee kaŋ ga koy Tarsis koyraa ra, kaŋyanj ga koy wura zaa kate ka hun Ofir gandaa ra. Amma i mana hin ka naarumay tee, zama harihiyey kayri Esiyoŋ-Geber koyraa here. ⁵⁰Waatoo din ra, Akab iz'aroo Akaziya nee Žozafat se: «Naŋ ay goykey nda ni goykey ma goy cere bande harihiyey ra.» Amma Žozafat mana yadda. ⁵¹Woo banda ga, Žozafat koy nga hayragey gar alaahara. I n'a sutura nga hayragey jere nga hayragoo Dawda koyraa ra. Nga iz'aroo Žoram tee kokoy dogoo ra.

Waatoo kaŋ Akaziya ga Izirayel laama

⁵²Akab iz'aroo Akaziya tee Izirayel se kokoy *Samari koyraa ra, Žuda kokoyoo Žozafat laamaa jiiri woy cindi iyyantoo (17to) ra. A na Izirayel laama jiiri hinka. ⁵³A na goy futu tee Abadantaa jine. A na nga baabaa nda nga ŋaa fondaa gana, nda Nebat iz'aroo Žeroboham fondaa kaŋ na Izirayel kaŋandi zunubu ra. ⁵⁴A ga sujudu tooroo se kaŋ ti *Bal k'a gana. A na Abadantaa, Izirayel Koyoo binoo tunandi ka takaa hunday tee kaŋ nga baabaa n'a tee.